

4.4 Taalkeuze in cultuur en media

In de inleiding noemden we de negen criteria die UNESCO cruciaal acht voor de vitaliteit van een taal. Het vijfde criterium betreft de mate waarin taal X gebruikt wordt in nieuwe maatschappelijke domeinen, bijvoorbeeld in sociale media. Als een taal zoals het Nederlands enkel gebruikt wordt in traditionele domeinen, zoals gezinsleven of onderwijs, en als er in de nieuwe domeinen bijna altijd voor een andere taal, bijvoorbeeld het Engels, gekozen wordt, dan is dat op de lange termijn bedreigend voor het voortbestaan van die taal.

In deze paragraaf bespreken wij het taalgebruik in die nieuwe maatschappelijke domeinen, zoals internet en andere sociale media, maar ook traditionelere domeinen zoals cultuur komen aan bod. Binnen dit domein kijken we naar zowel productie als consumptie. Welke taalkeuzes worden gemaakt bij het raadplegen van nieuws en andere informatie (tv, online nieuws, kranten, Wikipedia), in sociale media (sms, WhatsApp, Twitter, Facebook), en in cultuur (boeken, tijdschriften, muziek, films)?

De volgende vragen komen aan bod:

- In welke taal nemen mensen nieuws tot zich? Wijkt online nieuws en informatie af van papieren kranten en het tv-journaal?
- Welke taal gebruiken mensen op sociale media?
- Welke taal gebruiken mensen met een andere moedertaal op sociale media?
- In welke taal nemen mensen deel aan cultuur?

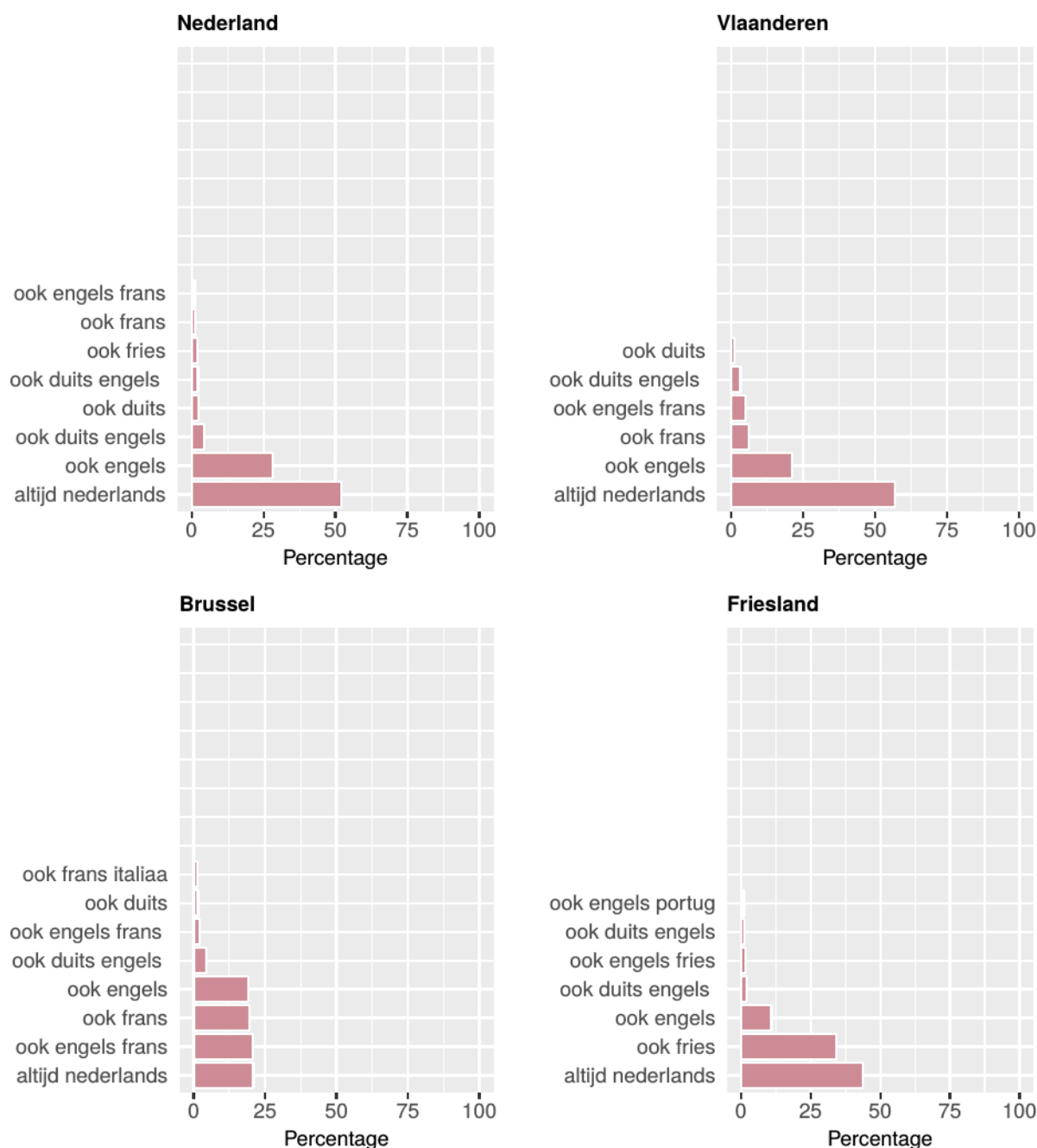
4.4.1 In welke taal nemen mensen nieuws tot zich? Wijkt online nieuws en informatie af van papieren kranten en het tv-journaal?

Met de opkomst van het internet is er een sterke verschuiving gekomen in de manieren waarop mensen nieuws tot zich nemen. Terwijl men vroeger afhankelijk was van papieren kranten en het radio- en tv-journaal om op de hoogte te blijven van het nieuws, heeft men de laatste decennia online toegang tot allerlei nieuwsbronnen. In de online enquête stelden de StaatNed-onderzoekers een aantal vragen over de taalkeuzes die deelnemers maken als ze nieuws tot zich nemen via kranten, het journaal of internet. We bespreken de resultaten in deze paragraaf. Daarbij is het interessant te kijken of er verschillen zijn in taalkeuze tussen het raadplegen van traditionele nieuwsbronnen en digitale bronnen. Wordt online nieuws bijvoorbeeld vaker in het Engels geraadpleegd dan traditionelere nieuwsbronnen?

Figuur 141 toont **in welke talen de StaatNed-panelleden nieuws raadplegen**, zowel traditioneel als online nieuws. Terwijl grote meerderheid van de Nederlandse en Vlaamse deelnemers in hun naaste omgeving (4.2) en op hun werk (4.3) vaak uitsluitend Nederlands gebruiken, is het aantal deelnemers uit deze regio's dat aangeeft het nieuws uitsluitend in het Nederlands te raadplegen een stuk lager: 52,2% voor Nederland en 56,8% voor Vlaanderen. **Het Engels is de grootste concurrent van het Nederlands bij het raadplegen van nieuws; daarnaast gebeurt dat ook in het Engels en andere talen.** In Nederland geeft 28,3% van de deelnemers aan nieuws ook in het Engels en andere talen te raadplegen, in Vlaanderen is dat 21%. **Daarmee lijkt de 'verengelsing' in dit domein sterker aanwezig te zijn dan in de domeinen die we tot nog toe besproken hebben.** Behalve in het Nederlands en het Engels, wordt nieuws door de Nederlandse deelnemers vooral ook in het Duits, Frans en Fries geraadpleegd; in Vlaanderen in het Frans en Duits. **Het nieuws wordt dus niet exclusief in het**

Nederlands opgezocht, en dat wijst op een ruime talenbeheersing en een sterke internationale georiënteerdheid bij de leden van het StaalNed-panel

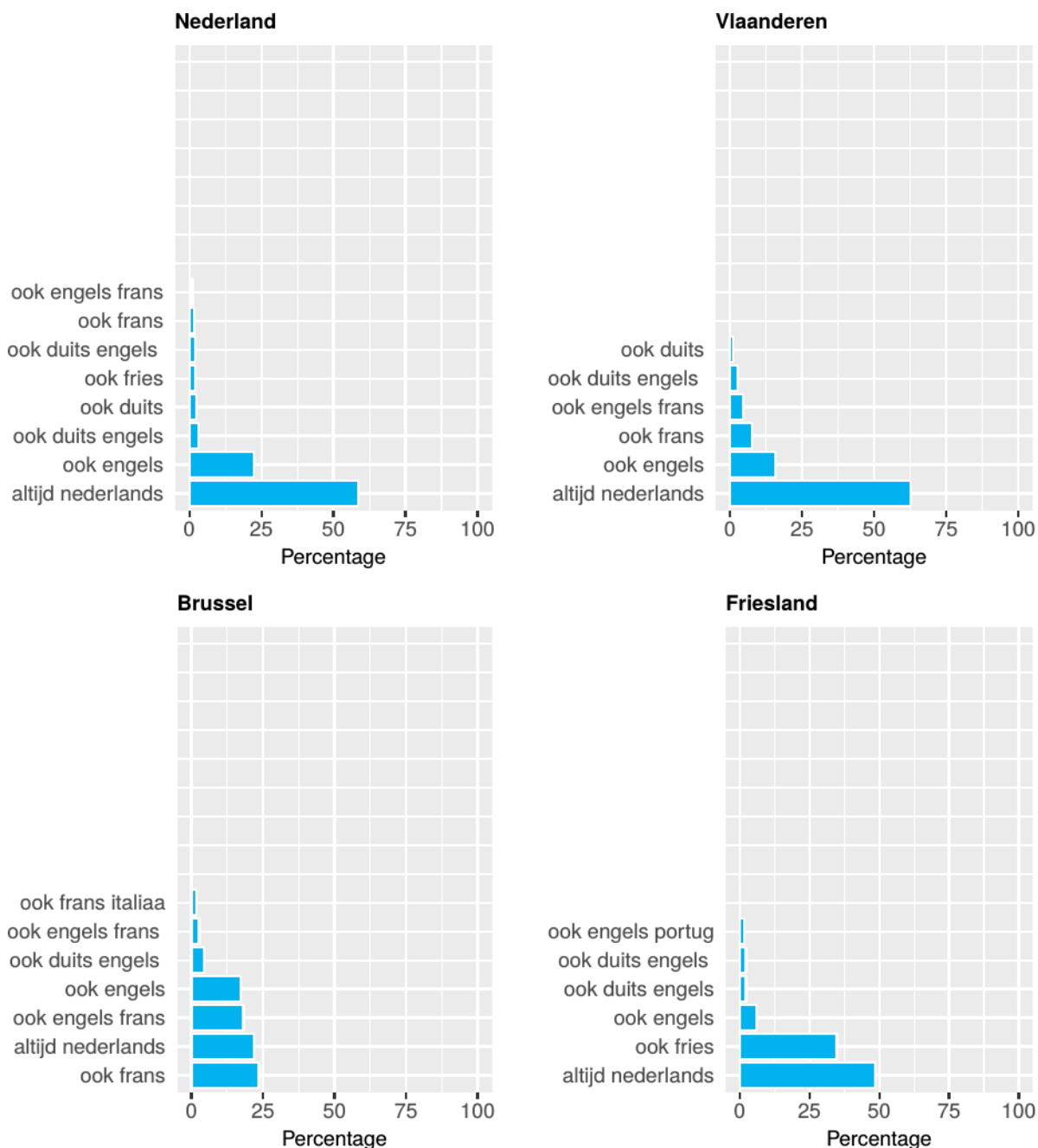
Net als in de andere domeinen, gedragen Brussel en Friesland zich ook hier anders dan de rest van Nederland en Vlaanderen, in die zin dat er nog minder vaak alleen voor het Nederlands gekozen wordt: 20,9% van de Brusselse deelnemers raadpleegt het nieuws altijd in het Nederlands, 20,6% doet dit in het Nederlands, Engels én Frans, 19,7% in het Nederlands en Frans, en 19,1% in het Nederlands en Engels (in zo'n 80% procent van de gevallen dus in het Nederlands en een andere taal). Andere talen die in Brussel ook redelijk vaak genoemd worden zijn Duits, Spaans en Italiaans. In Friesland geeft 43,7% van de deelnemers aan nieuws altijd in het Nederlands te raadplegen, 34,3% doet dat in het Nederlands en Fries, 11% in het Nederlands en Engels. Minder dan 1% van de respondenten meldde 'enkel Fries' of 'ook Nederlands'.

Figuur 141: In welke taal neemt de deelnemer nieuws tot zich?

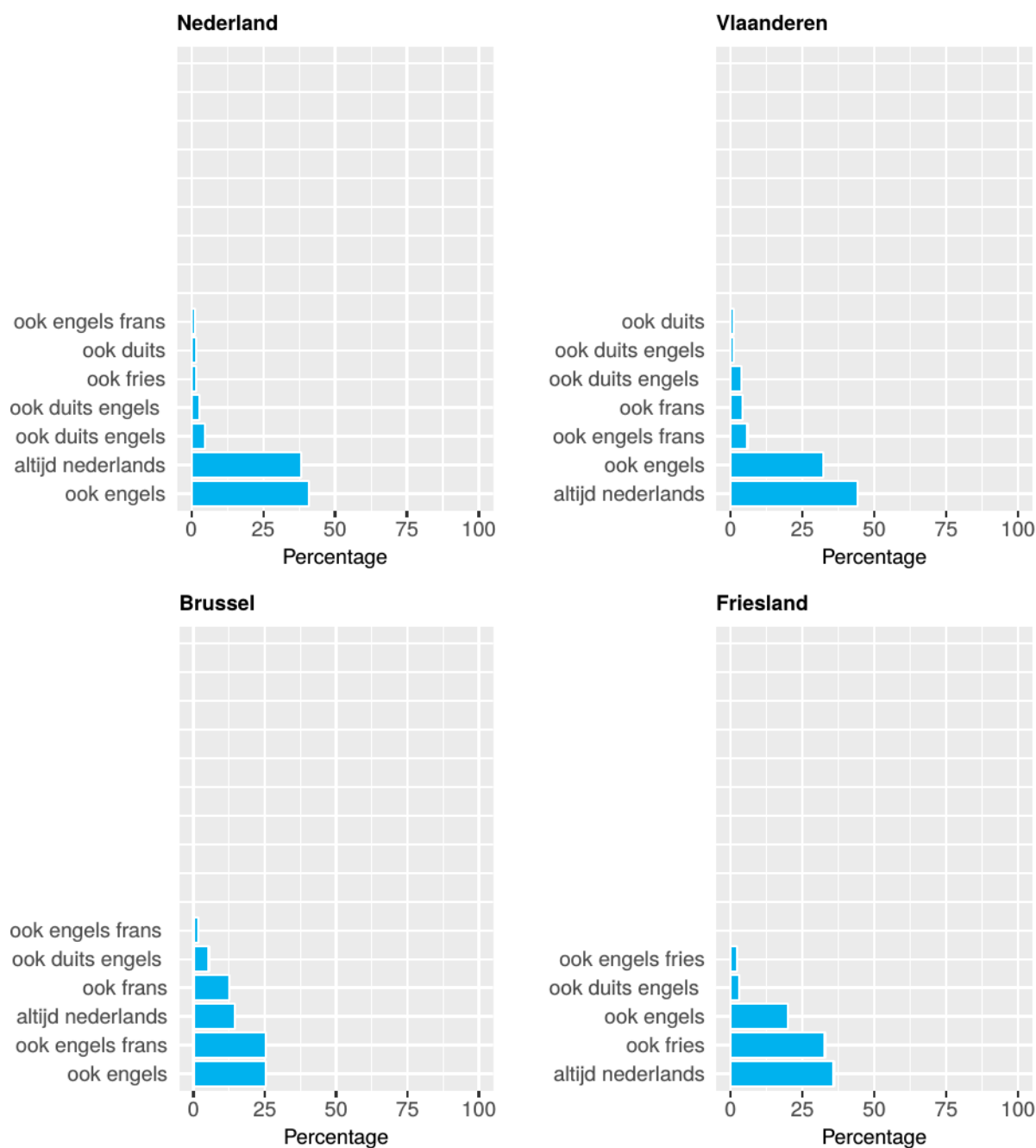
In welke taal lezen de deelnemers kranten? Figuur 142 representeert de antwoorden op deze vraag. In Nederland antwoordt 58,7% altijd Nederlandstalige kranten te lezen, 22,6% van de Nederlandse respondenten leest kranten ook in het Engels. Verder worden kranten vooral nog in het Duits, Fries en Frans gelezen. In Vlaanderen is het percentage mensen dat kranten enkel in het Nederlands leest net iets hoger dan in Nederland, namelijk 62,6%; 15,7% leest daarnaast ook Engelstalige kranten, 7,8% leest Nederlands- en Franstalige kranten, 4,5% leest kranten in het Nederlands, Engels en Frans, en 2,6% ten slotte combineert die drie talen ook nog met het Duits. In Brussel kiest het grootste aantal deelnemers (23,6%) ervoor om kranten in het Nederlands en het Frans te lezen, dat is net iets meer dan het aantal deelnemers dat altijd voor Nederlandstalige kranten zegt te kiezen (21,8%), en ook niet

zoveel meer als het aantal deelnemers dat kranten in het Nederlands, Engels en Frans leest (18,2%), of in het Nederlands en Engels (17,3%). Ook Duits, Spaans en Italiaans worden in Brussel genoemd. In Friesland leest het grootste deel van de deelnemers altijd kranten in het Nederlands (48,5%), maar een groot aantal mensen leest kranten daarnaast ook in het Fries (34,8%), en 6,1% van de Friese deelnemers leest ook Engelstalige kranten. **Nederlandstalige kranten hebben dus de voorkeur bij de StaatNed-panelleden, maar ook Engels-, Frans- en Friestalige kranten scoren goed.**

Figuur 142: Kranten lees ik in het...

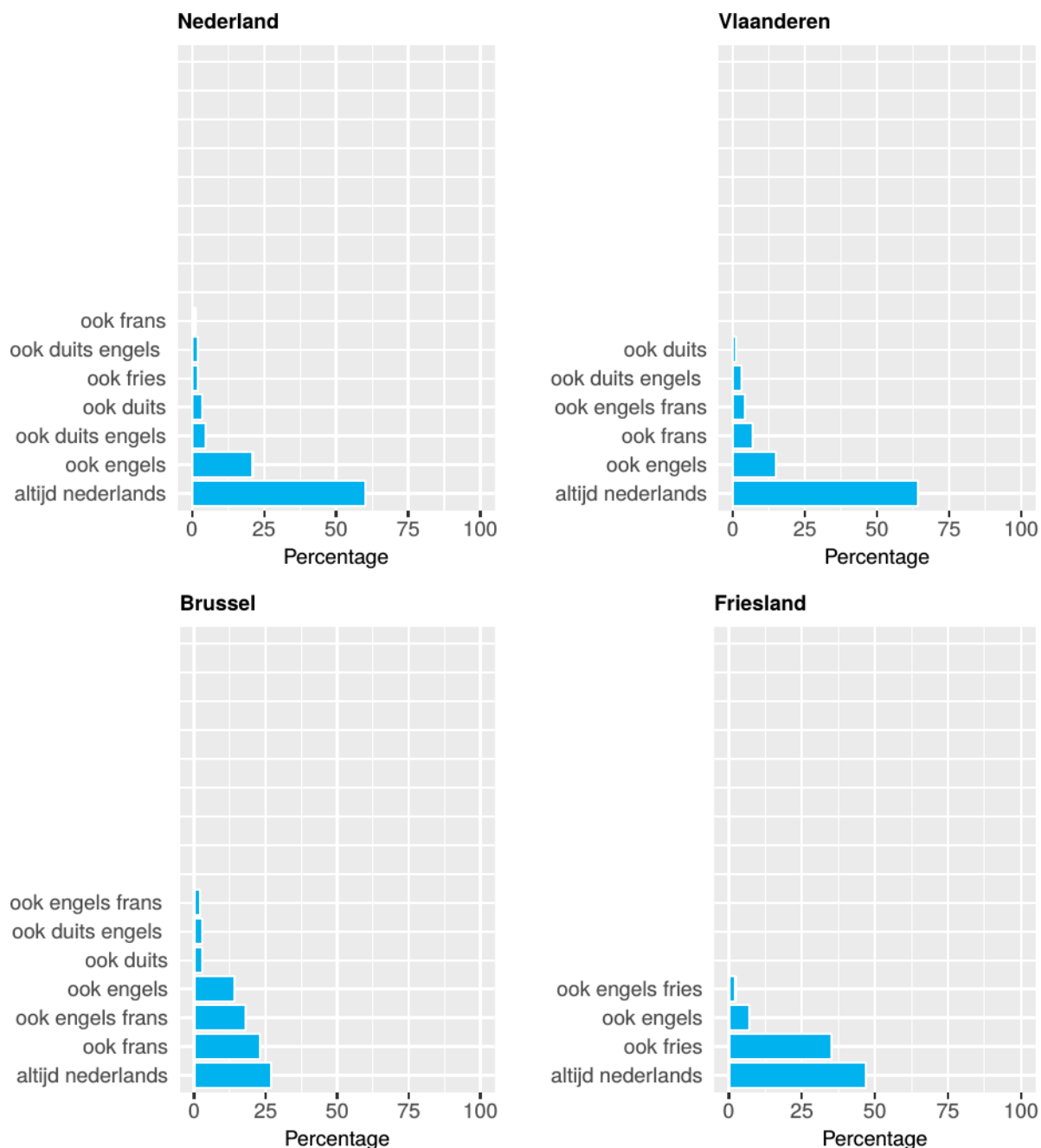
We kunnen traditionele (namelijk kranten) en nieuwe nieuwsbronnen met elkaar vergelijken aan de hand van figuur 143, waarin getoond wordt **in welke talen de deelnemers online nieuws lezen. Het valt meteen op dat mensen zich bij online nieuws nog minder beperken tot alleen het Nederlands en dat er nog meer ook in het Engels wordt gelezen.** In Nederland geven zelfs meer respondenten op dat ze online nieuws in het Nederlands én Engels lezen, namelijk 41% (vgl. voor kranten was dit 22,6%), dan respondenten die dat enkel in het Nederlands doen (namelijk 38,2%; vs. 58,7% bij het raadplegen van kranten). Behalve in het Nederlands en Engels, wordt online nieuws in Nederland ook nog hoofdzakelijk in het Duits, Frans en Fries gelezen. In Vlaanderen wordt voor online nieuws iets vaker dan in Nederland gekozen voor uitsluitend Nederlands (44,1%) en iets minder vaak voor Nederlands en Engels (32,1%). In vergelijking met kranten echter, wordt ook in Vlaanderen online nieuws minder uitsluitend in het Nederlands (44,1% vs. 62,6% voor kranten) gelezen, maar wel vaker in het Nederlands én Engels (32,1% vs. 15,7% voor kranten). Terwijl Brusselse deelnemers kranten het vaakst in het Nederlands en het Frans lezen (23,6%), kiezen ze voor online nieuws het vaakst voor Nederlands en Engels of voor Nederlands, Engels en Frans (beide 25,5%). Brusselse deelnemers die enkel Nederlandstalige kranten lezen (21,8%) zijn talrijker dan degenen die online nieuws enkel in het Nederlands lezen (14,5%), maar de verschillen tussen beide nieuwsbronnen zijn wat dit betreft kleiner in Brussel dan in Nederland en Vlaanderen. In Friesland neemt het Engels ook een voornamere plaats in bij het lezen van online nieuws (19,8%) dan bij het lezen van kranten (6,1%), maar het grootste deel van de deelnemers leest online nieuws altijd in het Nederlands (35,9%), zoals dat ook het geval is bij het lezen van kranten (48,5%), en ongeveer een zelfde percentage Friese deelnemers leest online nieuws en kranten naast het Nederlands ook in het Fries (respectievelijk 32,8% en 34,8%). **We kunnen dus besluiten dat er aanzienlijk meer in het Engels gelezen wordt als het online nieuws betreft dan wanneer men traditionele nieuwsbronnen zoals kranten raadpleegt.**

Figuur 143: Online nieuws lees ik in het...

De mate waarin deelnemers het **tv-journaal** uitsluitend in het Nederlands bekijken (zie figuur 144) wijkt niet veel af van de mate waarin ze kranten alleen in het Nederlands lezen: in Nederland zegt 60% het tv-journaal altijd in het Nederlands te bekijken (vgl. kranten: 58,7%), in Vlaanderen is dat 64,1% (vgl. kranten: 62,6%), in Brussel is dat 27% (vgl. kranten: 21,8%), en in Friesland 46,9% (vgl. kranten: 48,5%). Ook de mate waarin deelnemers naast het Nederlands het tv-journaal ook in het Engels bekijken, wijkt niet veel af van hun taalkeuzes bij het lezen van kranten: voor Nederland is dat 21,1% (vgl. kranten: 22,6%), voor Vlaanderen is dat 15% (vgl. kranten: 15,7%), voor Brussel is dat 14% (vgl. kranten: 17,3%), en voor Friesland 7% (vgl. kranten: 6,1%). De mate waarin andere talen per regio een plaats innemen bij het kijken naar het journaal (Nederland: Duits en Fries, Vlaanderen: Frans en Duits,

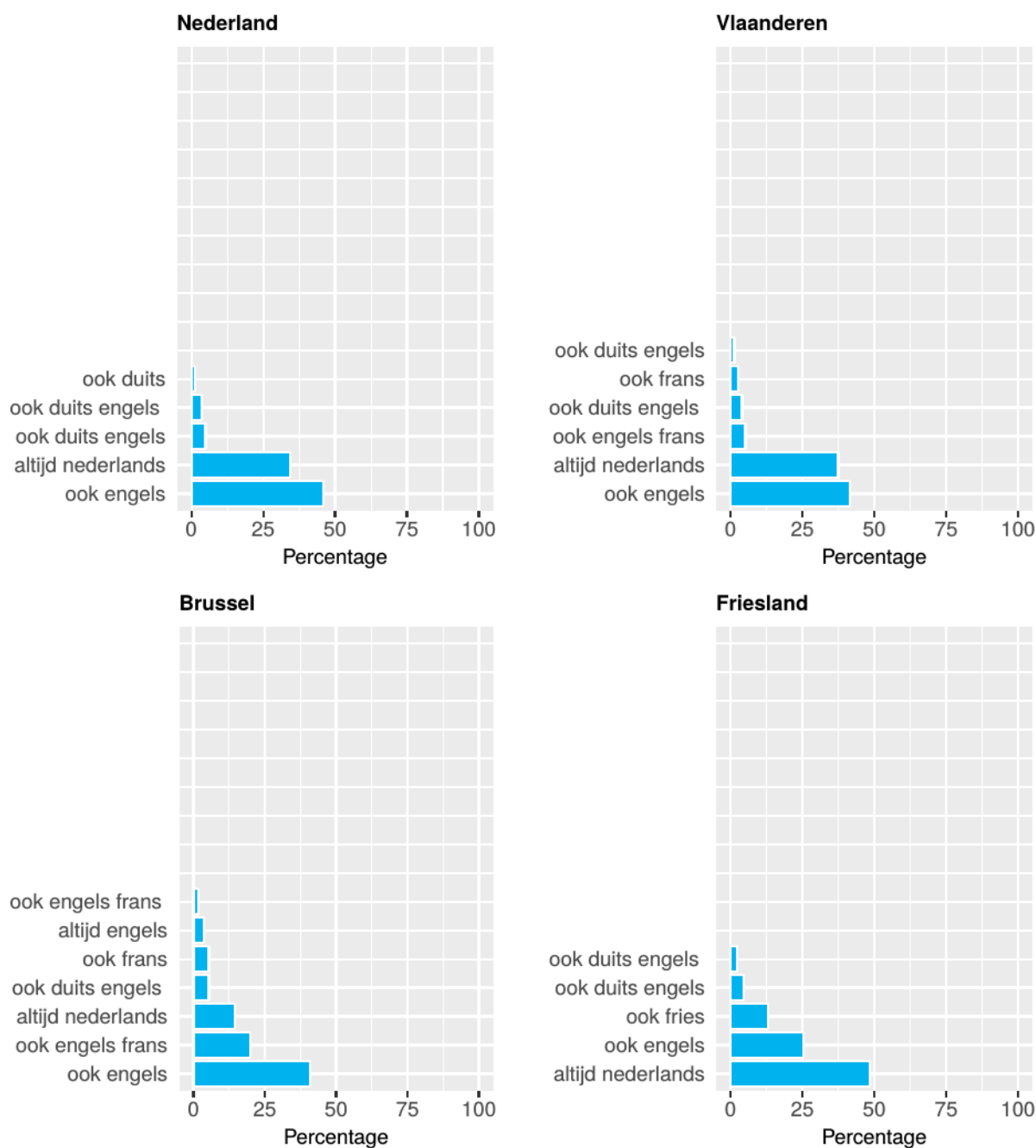
Brussel: Frans en Duits, Friesland: Fries) lijkt ook sterk op de verdelingen daarvan bij het lezen van kranten. **Voor alle traditionele nieuwsbronnen, meer bepaald kranten en tv-journaal, vertonen de panelleden bijna identieke taalkeuzes, waarbij het Nederlands de voorkeur krijgt en het Engels een redelijk sterke tweede plaats inneemt. Vergeleken met moderne nieuwsbronnen, zoals online nieuws, echter, neemt het Engels een kleiner aandeel voor zijn rekening.** Dit is een interessante vaststelling om in herhaalonderzoeken verder in de gaten te houden.

Figuur 144: Het tv-journaal kijk ik in het...

Hoewel **Wikipedia** niet zozeer een bron van nieuws is, maar wel een bron van **online informatie**, bespreken we de antwoorden op de vraag ‘Wikipedia raadpleeg ik in het...’ in deze paragraaf, omdat het hier, net zoals bij het raadplegen van nieuwsbronnen, om **consumptie** gaat (vs. productie). Figuur 145 representeert de antwoorden van de deelnemers op deze vraag. **Het springt meteen in het oog dat er in Nederland, Vlaanderen en Brussel naast Nederlandstalige vaak ook voor Engelstalige Wikipedia-artikelen gekozen wordt.** Door 46% van de Nederlandse, 41,5% van de Vlaamse, en 40,9% van de Brusselse deelnemers wordt aangegeven dat ze Wikipedia naast het Nederlands ook in het Engels raadplegen. Deze cijfers voor het gebruik van het Engels komen sterk overeen met de cijfers voor het raadplegen van online nieuws (zie figuur 143). **Net als bij online nieuws, wijkt Friesland voor het raadplegen van Wikipedia af van de andere drie regio’s**⁸¹: 48,5% kiest er daar toch voor om Wikipedia altijd in het Nederlands te raadplegen (vgl. 35,9% voor online nieuws), hoewel de combinatie van Nederlands met Engels een sterke tweede plaats inneemt (25,4%; vgl. 19,8% voor online nieuws). Toch is er ook in Nederland, Vlaanderen en Brussel een aanzienlijk percentage van de deelnemers dat aangeeft Wikipedia altijd in het Nederlands te raadplegen: dat is 34,3% voor Nederland, 37,5% voor Vlaanderen, en 14,5% voor Brussel. **De voorkeur voor het Engels bij het raadplegen van Wikipedia valt mogelijkwerwijs gedeeltelijk te verklaren vanuit het feit dat de Nederlandstalige artikelen op Wikipedia relatief kort zijn in vergelijking met de Engelse**, zoals we in paragraaf 4.1.3 al bespraken. Naast het Nederlands en Engels worden ook het Frans en Duits nog vermeld in de verschillende regio’s.

⁸¹ Merk op dat in een factoranalyse de variabelen ‘Kranten lees ik in het Nederlands’, ‘Online nieuws lees ik in het Nederlands’, ‘Wikipedia raadpleeg ik in het Nederlands’, en ‘Het tv-journaal kijk ik in het Nederlands’, één onderliggende factor vormen voor alle betrokken regio’s. De strooiing in de antwoorden die voor elk van deze regio’s verklaard werd door deze factor is telkens erg laag (Nederland: $R^2 = 0,681$, Vlaanderen: $R^2 = 0,677$, Brussel: $R^2 = 0,637$), maar is het laagst voor Friesland ($R^2 = 0,590$). Dit impliceert dat de mate waarin men in de verschillende bevraagde situaties voor het Nederlands kiest het minst eenduidig en samenhangend is in Friesland.

Figuur 145: Wikipedia raadpleeg ik in het...

4.4.2 Welke taal gebruiken mensen op sociale media?

Nu we weten dat er naast het Nederlands meer Engels gebruikt wordt bij het raadplegen van online nieuws en informatie dan bij traditionelere nieuwsbronnen (zie 4.4.1), stelt zich de vraag of er over het algemeen ook meer Engels gebruikt wordt wanneer mensen online met elkaar communiceren via sociale media, zoals Facebook, Twitter, of WhatsApp. Dat gaan we na in deze paragraaf.

Figuur 146 geeft een overzicht van de 'gemiddelde' taalkeuzes van deelnemers op alle sociale media, namelijk op Facebook, Twitter, WhatsApp, sms⁸², en andere sociale media (bijv. YouTube, Skype, etc.).

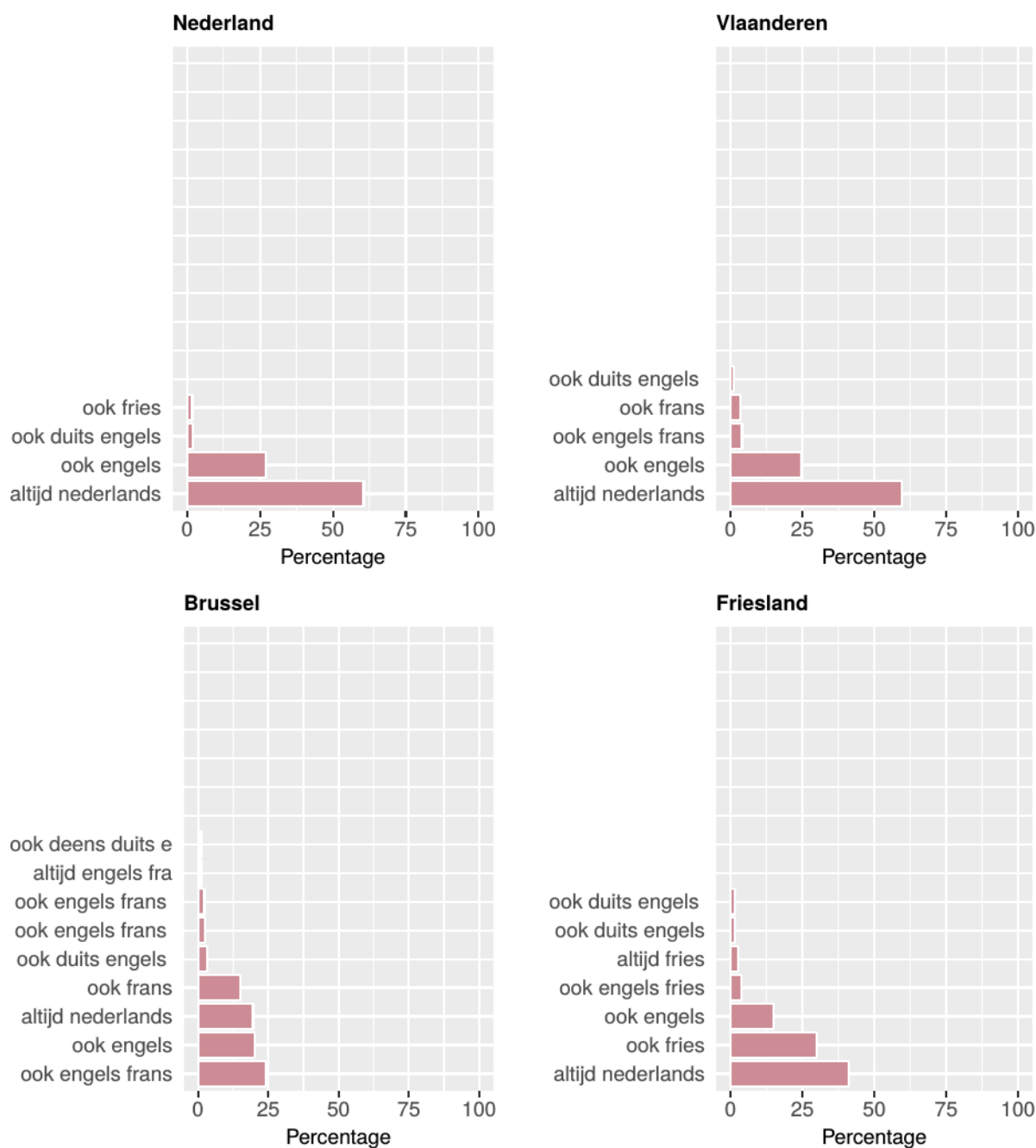
⁸² Hierbij is sms het enige medium waarbij de communicatie niet via het internet verloopt.

Hieruit blijkt dat de bevroagde Nederlanders en Vlamingen zich op sociale media niet tot het Nederlands beperken om zelf te communiceren. Naast het Nederlands doen ze dat ook in het Engels en andere talen. Het grootste deel van de Nederlandse en Vlaamse respondenten blijft wel uitsluitend voor het Nederlands kiezen (respectievelijk 60,6% en 59,7% van de deelnemers), maar voor 27% van de Nederlanders en 24,6% van de Vlamingen komt daar Engels bij. In Nederland komt daar in mindere mate ook Duits en Fries bij en in Vlaanderen Frans en Duits. De eigen communicatie via sociale media volgt dus wel (al) enigszins het beeld van het raadplegen van media in het algemeen, maar (nog) niet het beeld van het raadplegen van nieuwe media in het bijzonder, waar de keuze voor Nederlands én Engels de keuze voor uitsluitend Nederlands voorbij heeft gestoken in Nederland en dichterbij in de buurt is gekomen in Vlaanderen. **Ook op sociale media blijft het Nederlands de voornaamste voertaal, al valt er meer Engels waar te nemen dan in sociale situaties in het echte leven.**

Ook in Friesland blijkt ‘uitsluitend Nederlands’ voor sociale media met 41% de voornaamste optie. Voor 30,1% gebeurt dat ook in het Fries en voor 15% ook in het Engels. In Friesland speelt de tweede officiële taal, het Fries, eveneens een belangrijke rol op sociale media; 30,1% van de deelnemers geeft aan naast Nederlands ook Fries te gebruiken.⁸³

Enkel in Brussel kiest het grootste aantal deelnemers niet voor uitsluitend Nederlands (19,7%), maar voor een combinatie van Nederlands, Engels en Frans (24,3%), op de voet gevolgd door deelnemers die kiezen voor Nederlands en Engels (20,2%). **In het tweetalige Brussel neemt uiteraard ook het Frans een redelijk sterke positie in op sociale media; 15% gebruikt er naast het Nederlands ook Frans.** Brussel toont zich dus ook via sociale media een veeltalige stad

⁸³ Voor onderzoek naar het gebruik van het Fries door jongeren op sociale media, zie ook: Jongbloed-Faber, L., H. Van de Velde, C. van der Meer, & E. L. Klinkenberg. 2016. Language use of Frisian bilingual teenagers on social media. In: *Treballs de Sociolingüística Catalana*, 26. 27-54.

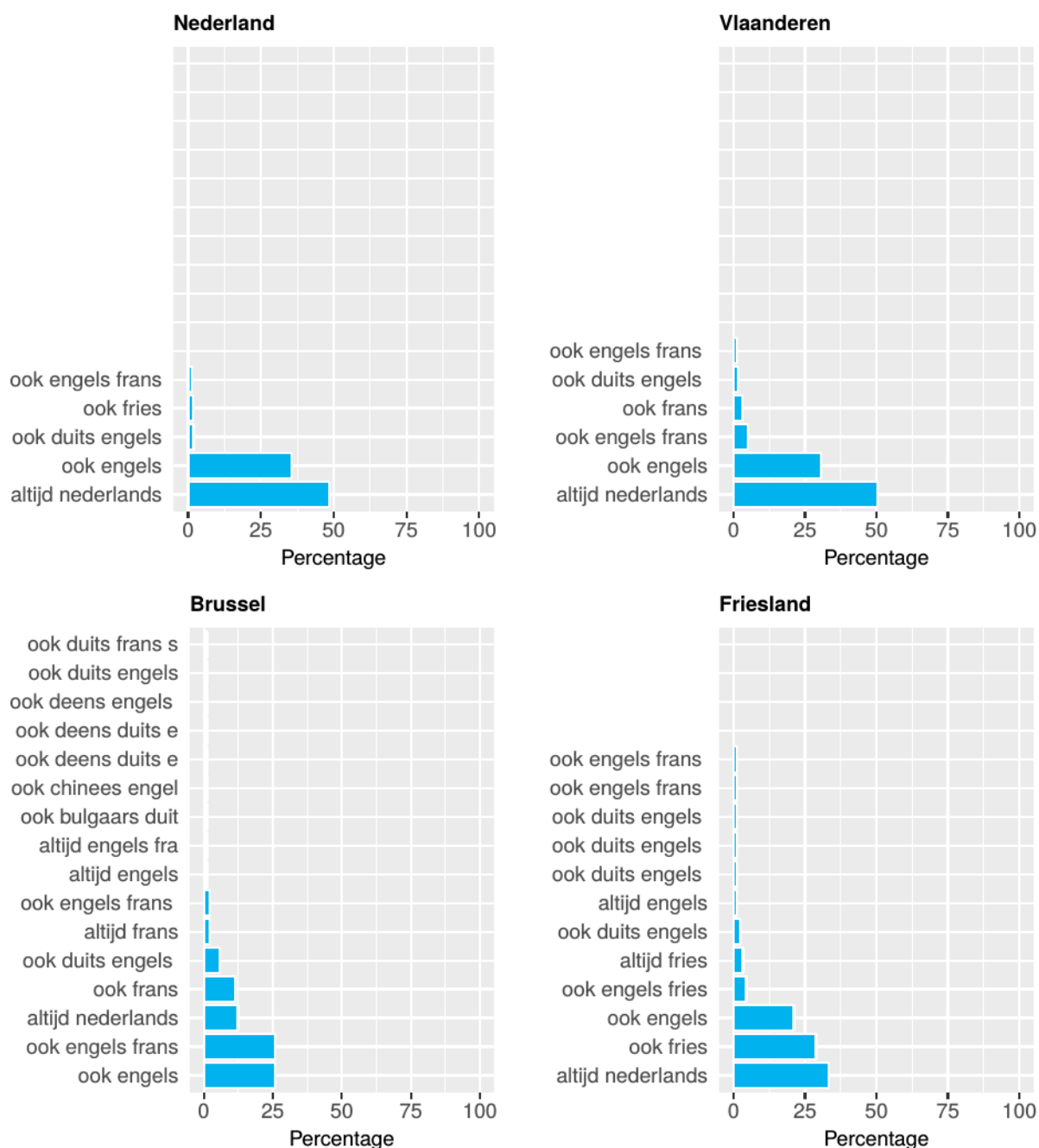
Figuur 146: Welke taal gebruikt de deelnemer op sociale media?

Zijn er verschillen tussen de verschillende sociale media onderling?⁸⁴ Om deze vraag te beantwoorden, bespreken we hieronder achtereenvolgens de resultaten voor Facebook, Twitter, WhatsApp, sms, en andere sociale media.

⁸⁴ Uit een factoranalyse met als variabelen 'Op Facebook gebruik ik Nederlands', 'Op Twitter gebruik ik Nederlands', 'Op WhatsApp gebruik ik Nederlands', 'Op andere sociale media gebruik ik Nederlands', en 'Sms'jes stuur ik in het Nederlands', bleek dat de mate waarin Nederlands gebruikt wordt in de verschillende bevroegde situaties telkens sterk samenhang met één enkele onderliggende factor. Deze factor verklaart voor alle regio's een hoge mate van de variantie (Nederland: $R^2 = 0,813$, Vlaanderen: $R^2 = 0,805$, Brussel: $R^2 = 0,895$, Friesland: $R^2 = 0,911$).

Facebook

Figuur 147 toont de taalkeuzes van de deelnemers op Facebook. Net als in figuur 146 zien we dat in Nederland, Vlaanderen en Friesland het grootste aantal panelleden aangeeft altijd Nederlands te gebruiken op Facebook, namelijk 48,5% van de Nederlandse, 50,4% van de Vlaamse, en 33,3% van de Friese deelnemers. Dat is wel minder dan de *gemiddelde* percentages voor taalgebruik op sociale media (zie figuur 146), dat was namelijk respectievelijk 60,6%, 59,7% en 41%. **Relatief gezien wordt er op Facebook minder dan gemiddeld op sociale media gebruik gemaakt van uitsluitend Nederlands.** Ook in Brussel ligt het aantal deelnemers dat altijd Nederlands zegt te gebruiken iets lager dan het gemiddelde, namelijk 12,4% vs. 19,7%. **Aangezien het gebruik van uitsluitend Nederlands relatief laag ligt, verwachten we een redelijk sterke vertegenwoordiging van het Engels.** In Nederland geeft 35,5% van de deelnemers aan naast Nederlands ook Engels te gebruiken op Facebook, in Vlaanderen is dat 30,5%, in Brussel is dat 25,8% (en daarmee voor Brussel de grootste groep), en in Friesland is dat 21,1%. In Friesland is de groep die naast Nederlands ook Fries gebruikt op Facebook (28,9%) sterker vertegenwoordigd dan de groep die Nederlands en Engels combineert.

Figuur 147: Op Facebook gebruik ik...

Dat er zoveel deelnemers zijn die aangeven naast Nederlands ook Engels te gebruiken op Facebook, heeft er wellicht mee te maken dat men eerder anderstalige vrienden heeft in zijn virtuele vriendenkring dan in de 'werkelijke' vriendenkring. Zodra er zich in iemands publiek (bijv. Facebookvrienden, Twittervolgers, enz.) anderstaligen bevinden, kan de drempel om van het Nederlands naar het Engels over te schakelen plots veel lager worden. Berichten worden dan in het Engels gepost zodat ook anderstalige vrienden/volgers bereikt worden.

Uit onderzoek is ook gebleken dat het gebruik van het Engels op Facebook zich vaak beperkt tot het sporadische gebruik van een paar Engelse woorden of uitdrukkingen. Zo bleek uit onderzoek naar

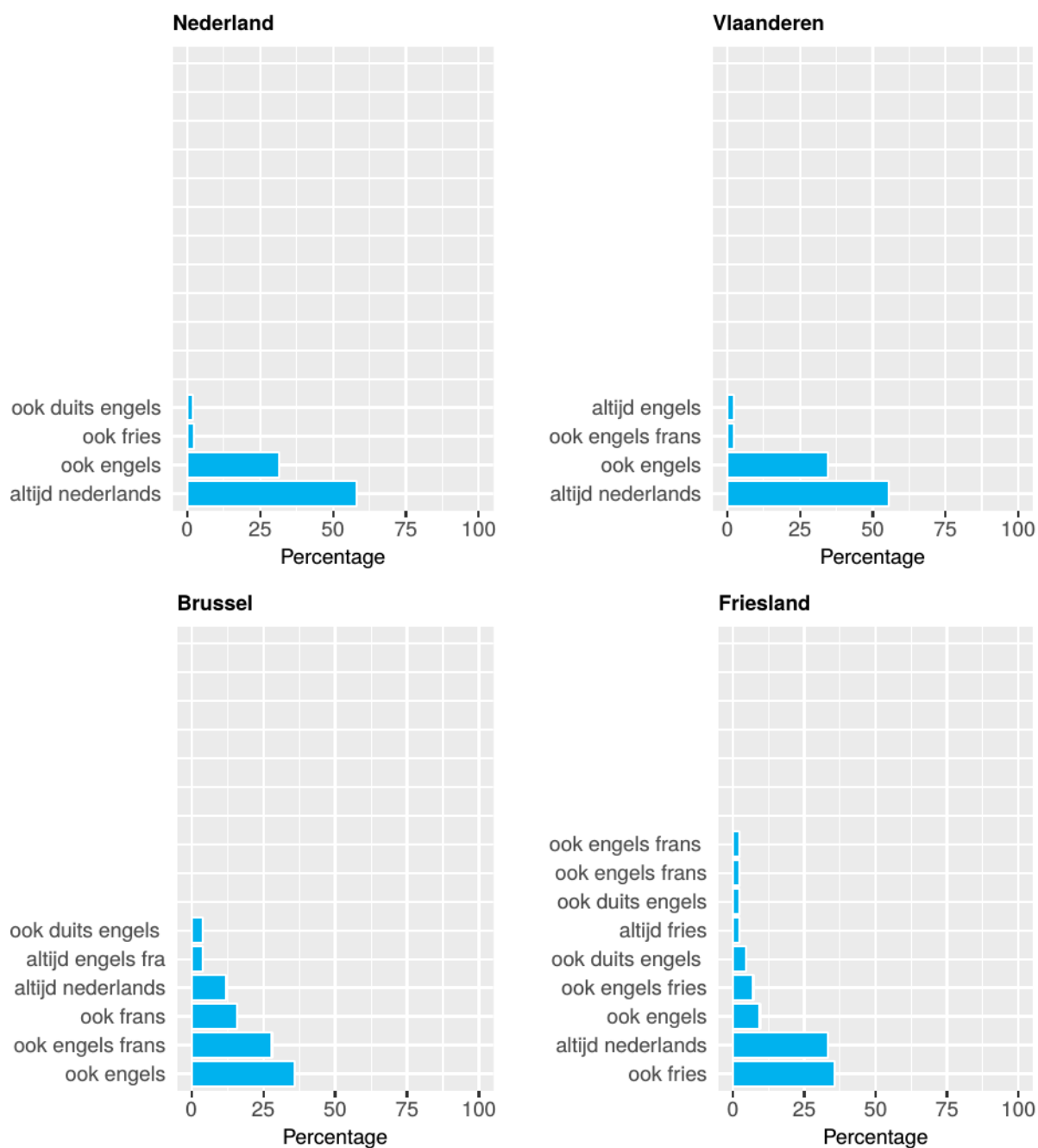
chattaal onder West-Vlaamse jongeren bijvoorbeeld (Vandekerckhove 2009: 9)⁸⁵ dat er in het verzamelde corpusmateriaal vooral Engelse één-woorduitingen voorkwamen (zoals *yes* 'ja', *nope* 'nee hoor', *please* 'alstublieft') en dat er maar weinig complete zinnen of langere uitingen in het Engels voorkwamen. Meer dan Engelse woorden en uitingen werden er door deze jongeren West-Vlaamse uitdrukkingen en aan dat dialect aangepaste spellingen gebruikt. Volgens Van Oostendorp (2012)⁸⁶ geeft dit aan dat het Engels op internet niet echt een bedreiging vormt voor het Nederlands. Volgens hem kan het internet "worden gebruikt om kleinere groepen in hun eigen taal te bedienen" en biedt het internet een platform voor het gebruik van "middelgrote talen". Dat dit wel eens zo kan zijn, blijkt misschien wel uit figuur 147 (en ook uit figuren 149 en 151 hieronder), waar we in de grafiek voor Brussel een veelheid aan talen zien die we in de tot nog toe besproken domeinen maar zelden zagen. Merk daarbij op dat in de grafieken een taal of talencombinatie pas wordt weergegeven als die door minstens 1% van de deelnemers werd opgegeven. Dat er op Facebook ruimte is voor het gebruik van al die talen blijkt uit figuur 147: niet enkel de voor de hand liggende talen zoals Engels, Frans, en Duits komen voor, maar ook minder bekende talen zoals Bulgaars, Chinees, Deens, Grieks, of Italiaans.

Twitter

De taalkeuzes van deelnemers in hun communicatie op Twitter (zie figuur 148) wijken toch in zekere mate af van hun taalkeuzes op Facebook. Zo is het aantal Nederlandse deelnemers dat aangeeft altijd Nederlands te gebruiken op Twitter (58,1%) hoger dan het aantal dat dit doet op Facebook (48,5%). Een hypothese zou kunnen zijn dat dit te maken heeft met het feit dat Twitter meer als een publieke ruimte wordt beschouwd dan Facebook en dat er om die reden meer voor de maatschappelijke voertaal wordt gekozen. Het aantal panelleden dat ook Engels zegt te gebruiken op Twitter (31,5%), is maar iets lager dan het aantal panelleden dat dit op Facebook doet (35,5%). In Vlaanderen zijn er ongeveer evenveel deelnemers die zeggen altijd Nederlands te gebruiken op Twitter (55,5%) als dat er zijn voor Facebook (50,4%) en ook het gebruik van het Engels is voor Vlaanderen op beide media bijna gelijk (34,6% op Twitter, 30,5% op Facebook). In Brussel is dan weer het gebruik van het Engels op Twitter hoger in vergelijking met het gebruik ervan op Facebook (Twitter: ook Engels: 36%, ook Engels + Frans: 28%; Facebook: ook Engels: 25,8%, ook Engels + Frans: 25,8%), terwijl het gebruik van uitsluitend Nederlands er voor beide sociale media nagenoeg even hoog ligt (Twitter: 12%; Facebook: 12,4%). In Friesland is er relatief gezien een groter aantal deelnemers dat naast Nederlands ook Fries gebruikt op Twitter (35,7%) dan op Facebook (28,9%). Het aantal Friese panelleden dat altijd Nederlands zegt te gebruiken is gelijk voor Twitter en Facebook (33,3%), het aantal dat ook Engels gebruikt op Twitter (9,5%) is lager dan het aantal dat dit doet op Facebook (21,1%).

⁸⁵ Vandekerckhove, Reinhild. 2009. WB! CVA? Wist Mjon? De chat-taal van Vlaamse tieners tussen 'lokaal' en 'mondiaal'. In: De Tier V., J. Swanenburg & T. Van de Wijngaard (red.), *Moi, adieë en salut. Groeten in Nederland en Vlaanderen* (Het dialectenboek 10), 33-44. Groesbeek: Stichting Nederlandse Dialecten.

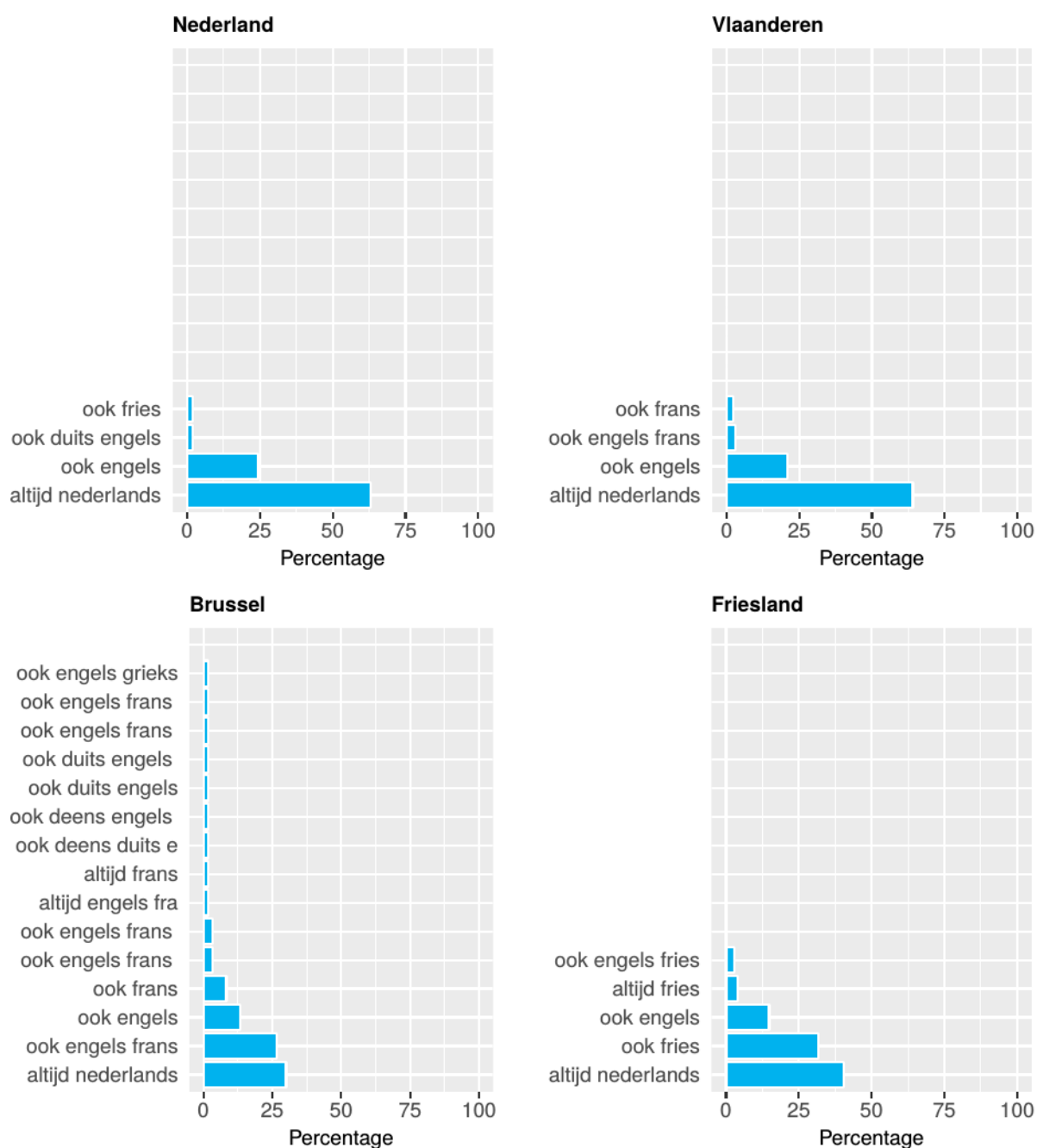
⁸⁶ Van Oostendorp, Marc. 2012. Het internet: de taalversnipperaar? *Taalpeil* 2012-2013, p. 6. zie: http://taalunieversum.org/sites/tuv/files/downloads/taalpeil_2012_0.pdf

Figuur 148: Op Twitter gebruik ik...

WhatsApp

Figuur 149 toont de taalkeuzes van de deelnemers op WhatsApp. **In vergelijking met Facebook en Twitter wordt er op WhatsApp meer uitsluitend Nederlands gebruikt;** het is de meest gekozen optie voor Nederland, Vlaanderen, Brussel en Friesland, met respectievelijk 63%, 64,1%, 30% en 40,6%. Het Engels staat in combinatie met het Nederlands op een tweede plaats in Nederland (24,2%) en Vlaanderen (21%), en op een derde plaats in Brussel (13,3%) en Friesland (14,9%). In Brussel wordt er nog vaker voor de combinatie van Nederlands, Engels en Frans gekozen (26,7%) en in Friesland voor de combinatie van Nederlands en Fries (31,7%). Verder valt het op dat er in Brussel, net als bij het gebruik van Facebook, ook ruimte is voor 'kleinere' talen op WhatsApp, zoals het Deens of het Grieks.

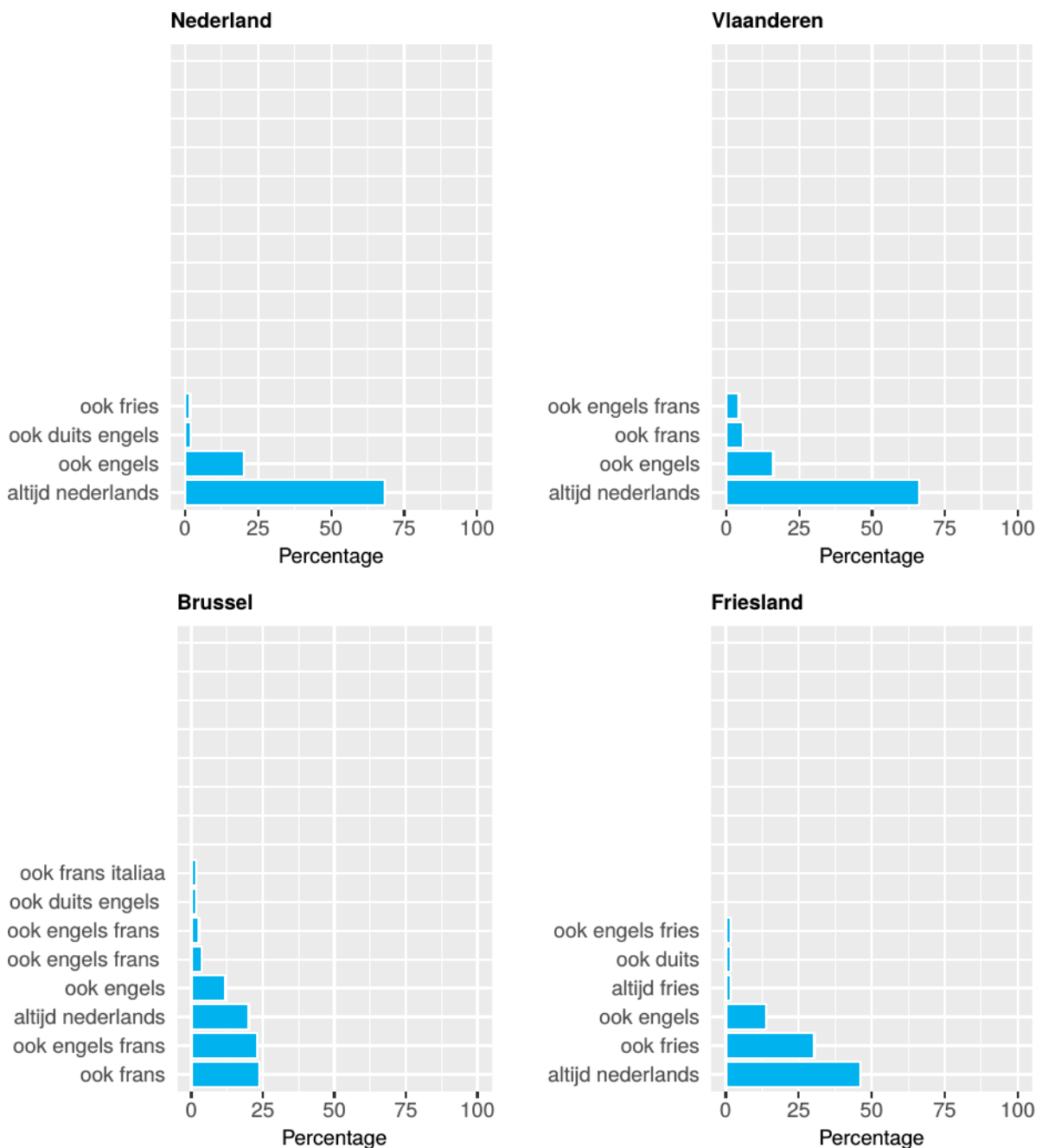

Figuur 149: Op WhatsApp gebruik ik...

Sms

De antwoorden op de vraag 'Sms'jes stuur ik in het...' zijn gerepresenteerd in figuur 150. De percentages voor het gebruik van uitsluitend Nederlands in sms'jes zijn vergelijkbaar met die voor WhatsApp-gebruik: dat is voor Nederland 68,4% (vgl. 63% voor WhatsApp), voor Vlaanderen 66,2% (vgl. 64,1% voor WhatsApp), en voor Friesland 46,1% (vgl. 40,6% voor WhatsApp). Enkel de Brusselse panelleden gebruiken toch 10% minder uitsluitend Nederlands in sms'jes (20,2%) dan in WhatsApp (30%). Daar staat tegenover dat het Frans een prominentere rol vervult in sms'jes van de Brusselse

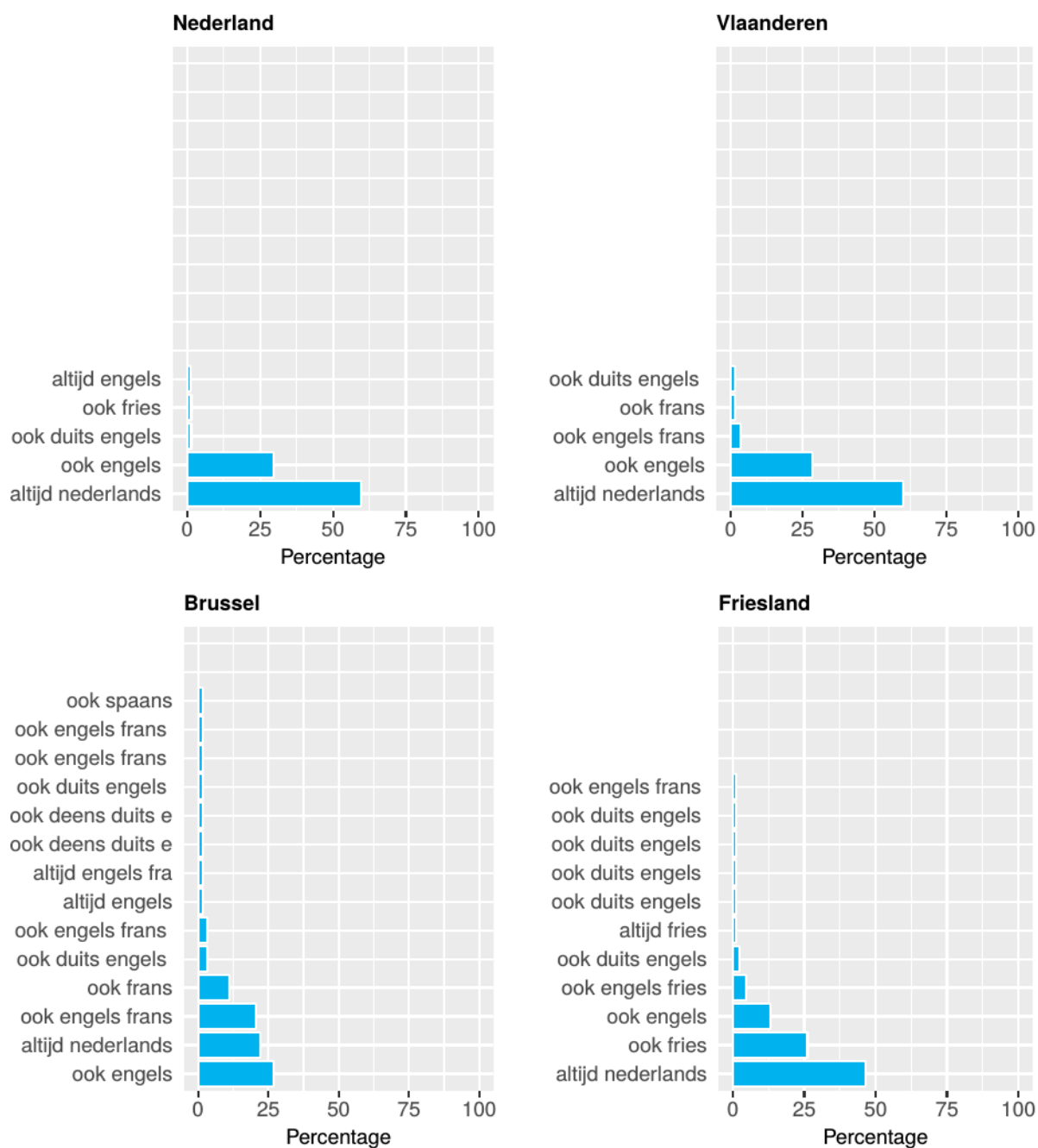
deelnemers: 23,9% geeft immers aan ook Frans te gebruiken in sms'jes, tegenover 8,3% die dit doet in WhatsApp. Misschien heeft dit te maken met het feit dat mensen die vooral sms'jes sturen over het algemeen iets ouder zijn, terwijl de jongere generatie zich meer van WhatsApp bedient (vgl. achteruitgang van het Frans bij de jongere generatie Brusselaars, zie figuren 24, 25, 26 in paragraaf 4.2.1 (b)). Ook de combinatie van Nederlands met Engels neemt bij sms'en een prominente plaats in, met 20,2% van de Nederlandse, 16,2% van de Vlaamse, 11,9% van de Brusselse (naast de combinatie met Nederlands én Frans die goed is voor 22,9%), en 13,9% van de Friese deelnemers die aangeven naast Nederlands ook Engels te gebruiken. In Friesland worden uiteraard ook aanzienlijk wat sms'jes ook in het Fries verstuurd (30,4%).

Figuur 150: Sms'jes stuur ik in het...

Andere sociale media

De deelnemers gaven ook antwoord op de vraag 'Op andere sociale media gebruik ik...' (figuur 151). Welke sociale media dit zijn, zal voor elke deelnemer verschillen. We kunnen daarbij denken aan onder andere YouTube, Skype en allerlei fora. Het Nederlands staat ook sterk in die andere sociale media, zoals blijkt uit het feit dat er altijd Nederlands gebruikt wordt door meer dan de helft van de Nederlandse en Vlaamse panelleden (in beide gevallen afgerond 60%) en door 46,4% van de Friese deelnemers. In Brussel staat het Nederlands minder sterk, met 22,2% van de deelnemers die aangeven altijd Nederlands te gebruiken. In Brussel wordt de combinatie van Nederlands met Engels het vaakst gebruikt (27%), en ook de combinaties van Nederlands met Engels én Frans (20,6%) of met Frans alleen (11,1%) doen het goed. **In Nederland en Vlaanderen komt het Engels na het Nederlands als belangrijkste taal naar voren in andere sociale media:** 29,7% van de Nederlandse en 28,3% van de Vlaamse StaatNed-panelleden gebruikt naast Nederlands ook Engels. In Friesland gebruikt 26,2% ook Fries en 13,1% ook Engels. .

Figuur 151: Op andere sociale media gebruik ik...

We kunnen besluiten dat het Nederlands de taal bij uitstek is bij het gebruik van sociale media. Engels komt er het vaakst bij, maar komt zelden tot nooit in de plaats van het Nederlands. Facebook en Twitter zijn de sociale media waarin het meest frequent ook Engels wordt gebruikt.

“Ik ben naar Roemenië geweest om hulp te bieden. Daar, maar ook nu nog wel eens, via Facebook, spreek [ik] Engels met hen.”

4.4.3 Welke taal gebruiken mensen met een andere moedertaal op sociale media?

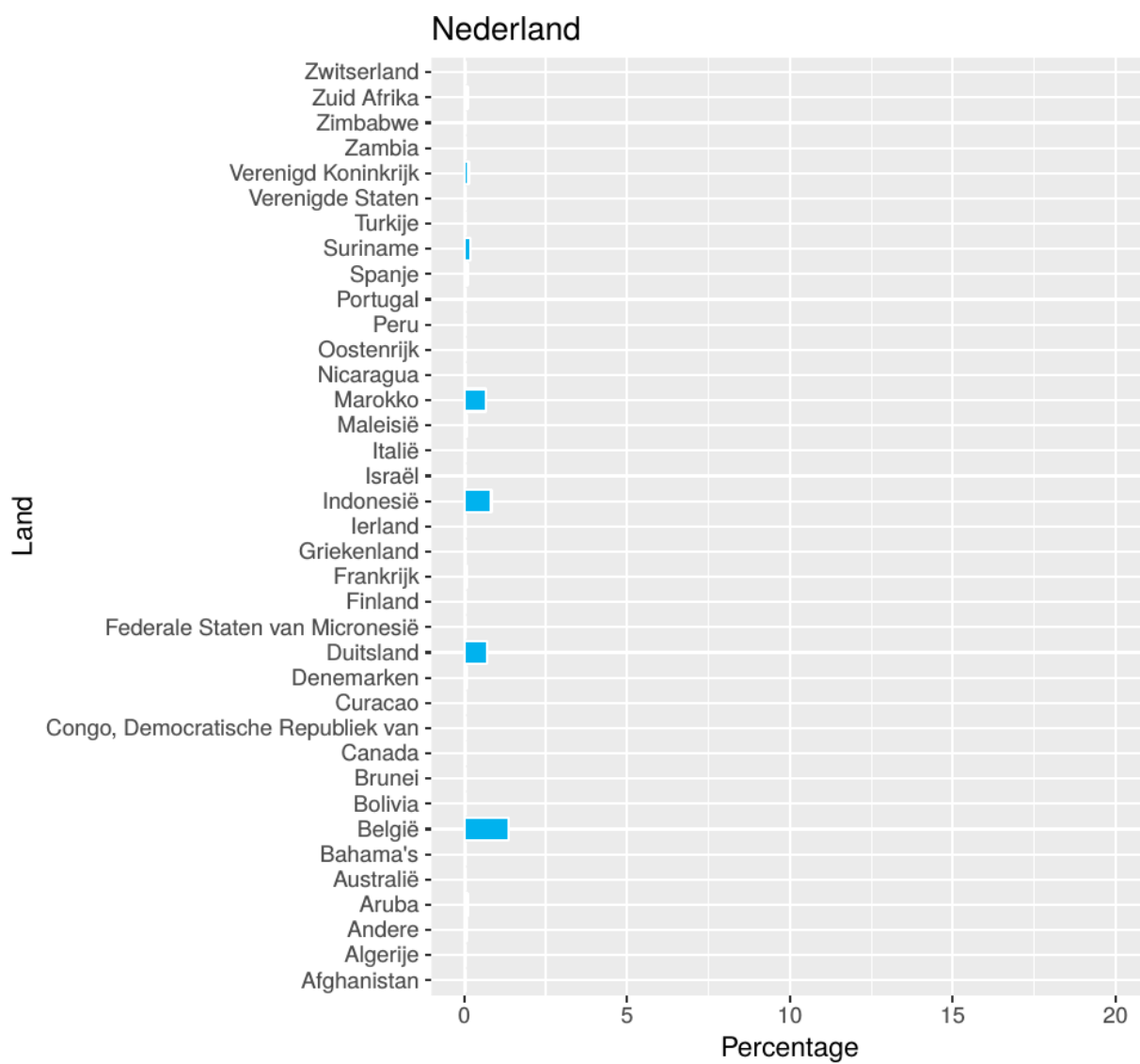
Als het internet, zoals Van Oostendorp (2012) beweert (zie hierboven), inderdaad een platform biedt voor het gebruik van kleinere talen (zoals het West-Vlaamse dialect in de studie van Vandekerckhove (2009)), dan zou men kunnen verwachten dat er onder anderstaligen in het Nederlandse taalgebied meer andere talen dan het Nederlands, Engels of Frans gebruikt worden op sociale media. We kunnen nagaan of deze hypothese klopt door te kijken naar de taalkeuzes van niet-moedertaalsprekers op sociale media.

Facebook

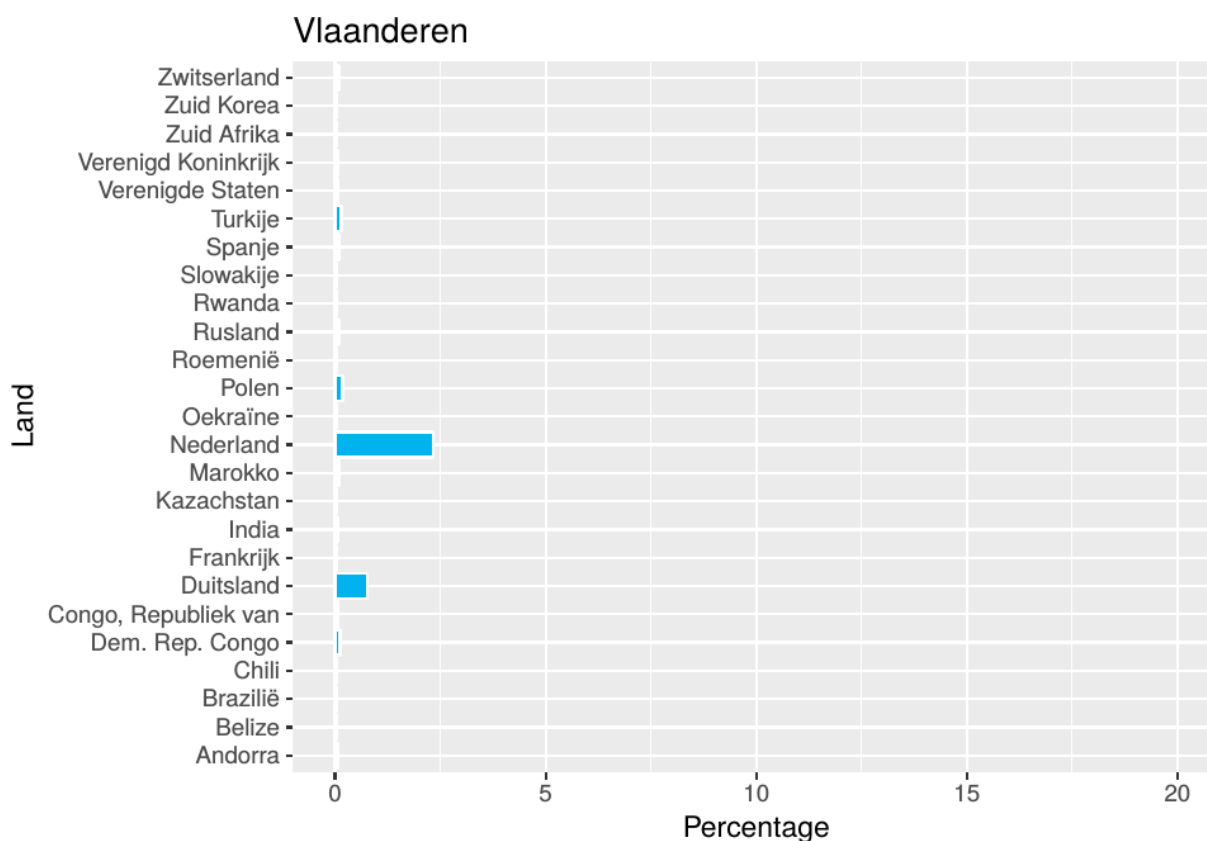
De taalkeuzes van anderstaligen op Facebook worden getoond in figuur 154. **Wat meteen in het oog springt is de veelheid aan verschillende (kleinere) talen bij de Vlaamse deelnemers.** Er wordt in Vlaanderen wel het vaakst geopteerd voor het gebruik van uitsluitend Nederlands (26,5%), en daarna ook voor de combinaties van Nederlands met Engels (16,2%), of met Frans (10,3%). Aangezien het grootste deel van de anderstalige deelnemers in Vlaanderen van oorsprong Franstalig is, ligt het voor de hand dat het Frans hier een voorname plaats inneemt.

Naast deze 'grotere' talen echter, scoort de combinatie van Nederlands met een andere taal onder Vlaamse niet-moedertaalsprekers ook vrij hoog. Zo zien we bijvoorbeeld dat een even groot percentage deelnemers aangeeft Nederlands te combineren met Duits, Engels en Frans (5,9%), als dat er deelnemers zijn die het Nederlands met het Turks combineren (5,9%). **Daarmee is het Turks in Vlaanderen een van de meer prominente talen op Facebook. Dit resultaat hangt mogelijk samen met de bevinding dat er onder anderstalige jongeren in Vlaanderen meer Turks gesproken wordt dan bij de oudere leeftijdsgroepen** (zie paragraaf 4.2.1 (d)). Overigens wezen we er in 4.2.3 (b) ook al op dat er in Nederland ook een sterke Turkse cultuur bestaat onder jongeren. Dat bleek uit een artikel uit 2011⁸⁷ over het gebruik van het Nederlands in moskeeën, waar onder andere gesteld werd dat jongeren uit de Turkse gemeenschap sterker vasthouden aan de Turkse taal dan Marokkaanse jongeren aan het Arabisch. Dat bleek bijvoorbeeld uit het feit dat Marokkaanse jongeren op Facebook in het Nederlands communiceren, terwijl Turkse jongeren dat in het Turks doen. Dat Turkse jongeren inderdaad in het Turks communiceren op Facebook wordt hier bevestigd door de Vlaamse gegevens. In de Nederlandse resultaten (figuur 154) wordt het Turks niet genoemd, maar dit kan er ook mee te maken hebben dat er in vergelijking met Vlaanderen minder Nederlandse panelleden van Turkse afkomst waren (zie figuren 152 en 153): in Nederland had 0,03% van de deelnemers Turkije als geboorteland, in Vlaanderen was dat 0,15% van de deelnemers.

⁸⁷ <http://www.nu.nl/binnenland/2701356/nederlandse-taal-rukt-in-moskeeen.html>

Figuur 152: Verdeling van de deelnemers naar geboorteland exclusief Nederland

Figuur 153: Verdeling van de deelnemers naar geboorteland exclusief België

Behalve het Turks, zijn er nog een aantal minder courante⁸⁸ talen die door de Vlaamse anderstaligen vrij veel gebruikt worden op Facebook. Zo geeft bijvoorbeeld 2,9% van de deelnemers aan dat ze naast Nederlands ook Engels, Frans en Italiaans, of Engels, Frans en Spaans gebruiken. Een even groot deel van de deelnemers (2,9%) zegt het Nederlands met het Russisch te combineren op Facebook.

Wat de Vlaamse gegevens betreft, blijkt de hierboven geformuleerde hypothese dat het internet (en dan met name Facebook) een platform biedt voor het gebruik van minder courante talen dus te kloppen.

Hoewel in iets mindere mate, is er ook in Nederland op Facebook meer ruimte voor de minder courante talen dan in andere domeinen van het maatschappelijk leven. In Nederland wordt er na de keuze voor altijd Nederlands (25,2%), voor Nederlands en Engels (25,2%), en voor Nederlands en Fries (14,4%), het vaakst gekozen voor het gebruik van Nederlands en Tamazight (5,4%)⁸⁹.

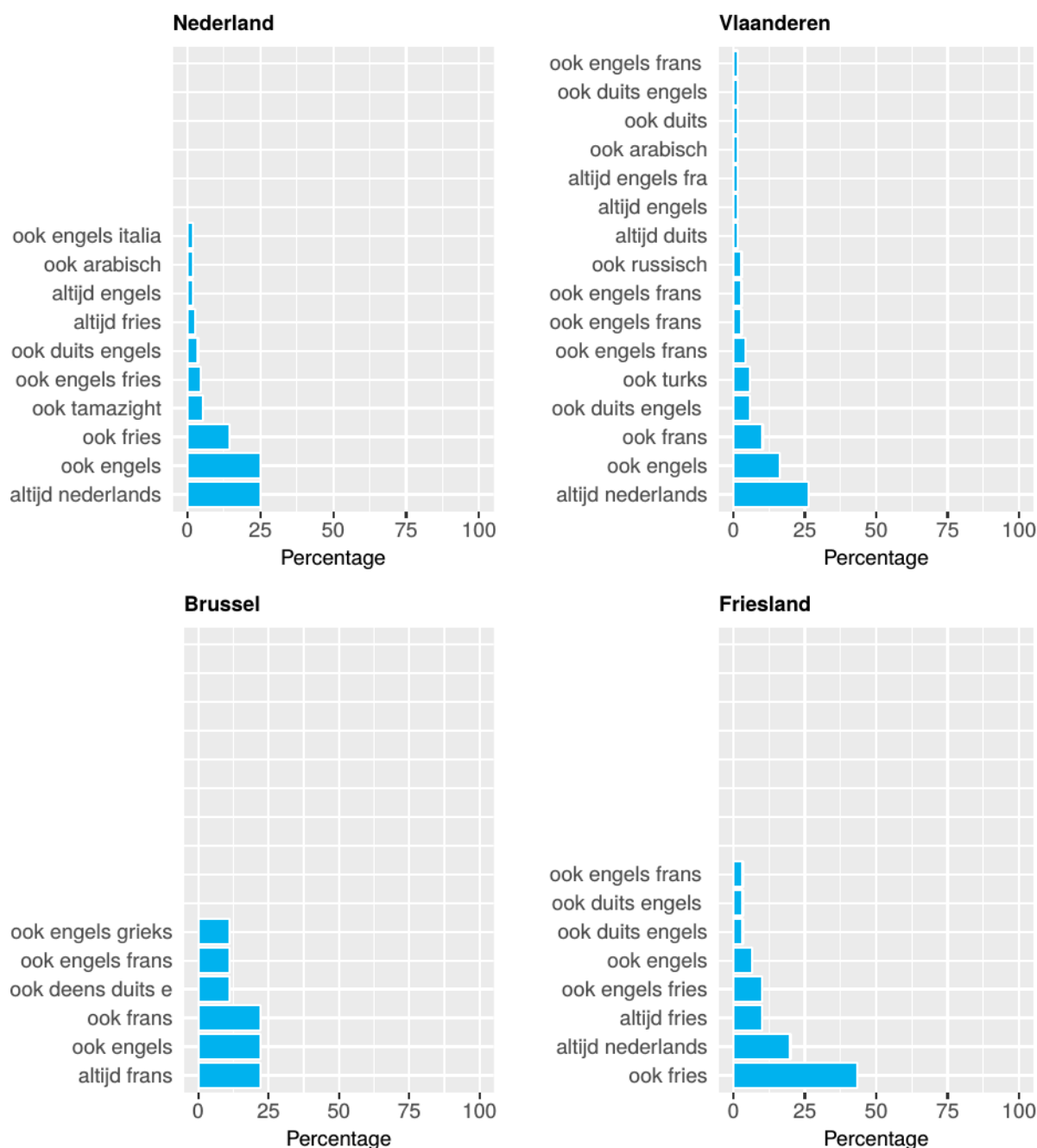
Onder de bevroagde Brusselse anderstaligen komt de keuze voor het gebruik van uitsluitend Nederlands op Facebook niet voor. In het tweetalige Brussel wordt er even vaak gekozen (namelijk door telkens 22,2% van de deelnemers) voor uitsluitend Frans, voor Nederlands en Engels, als voor Nederlands en Frans. **Het Frans lijkt bij Brusselse niet-moedertaalsprekende deelnemers dominant**

⁸⁸ Hiermee bedoelen we niet dat deze talen wereldwijd weinig gesproken worden, maar dat ze in onze data niet zo vaak voorkomen.

⁸⁹ Tamazight is een Berbertaal die door ongeveer de helft van de Marokkanen gesproken wordt. (zie: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Berbertalen>).

te zijn op Facebook, wat te verklaren valt uit het feit dat de meeste anderstalige panelleden uit Brussel Franstalig zijn. We moeten de gegevens voor Brussel ook met enige omzichtigheid interpreteren, aangezien het absolute aantal deelnemers hier relatief laag was.

Aangezien de niet-moedertaalsprekende deelnemers uit Friesland allemaal Friestalig zijn, hoeft het niet te verbazen dat 43,3% van hen aangeeft dat ze naast Nederlands ook Fries gebruiken op Facebook. Verder zegt 20% van de Frietaligen altijd Nederlands te gebruiken, 10% zegt altijd Fries te gebruiken en 10% zegt naast Nederlands ook Engels en Fries te gebruiken. **Onder moedertaalsprekers van het Fries domineert dus het Fries op Facebook.** Ook hier zien we dat de moedertaalsprekers van het Fries dus sterker vasthouden aan het Fries dan niet-moedertaalsprekers van het Fries. Dit ligt in lijn met de vaststellingen over de taalkeuze in de naaste omgeving: in paragraaf 4.2.1 (a) bleek dat er in Friesland in het algemeen sprake is van een achteruitgang van het Fries ten voordele van het Nederlands, maar dat er zich onder de moedertaalsprekers van het Fries een jongere generatie bevindt die in alle contacten in de naaste omgeving uitsluitend voor het Fries kiest (zie 4.2.1 (d)).

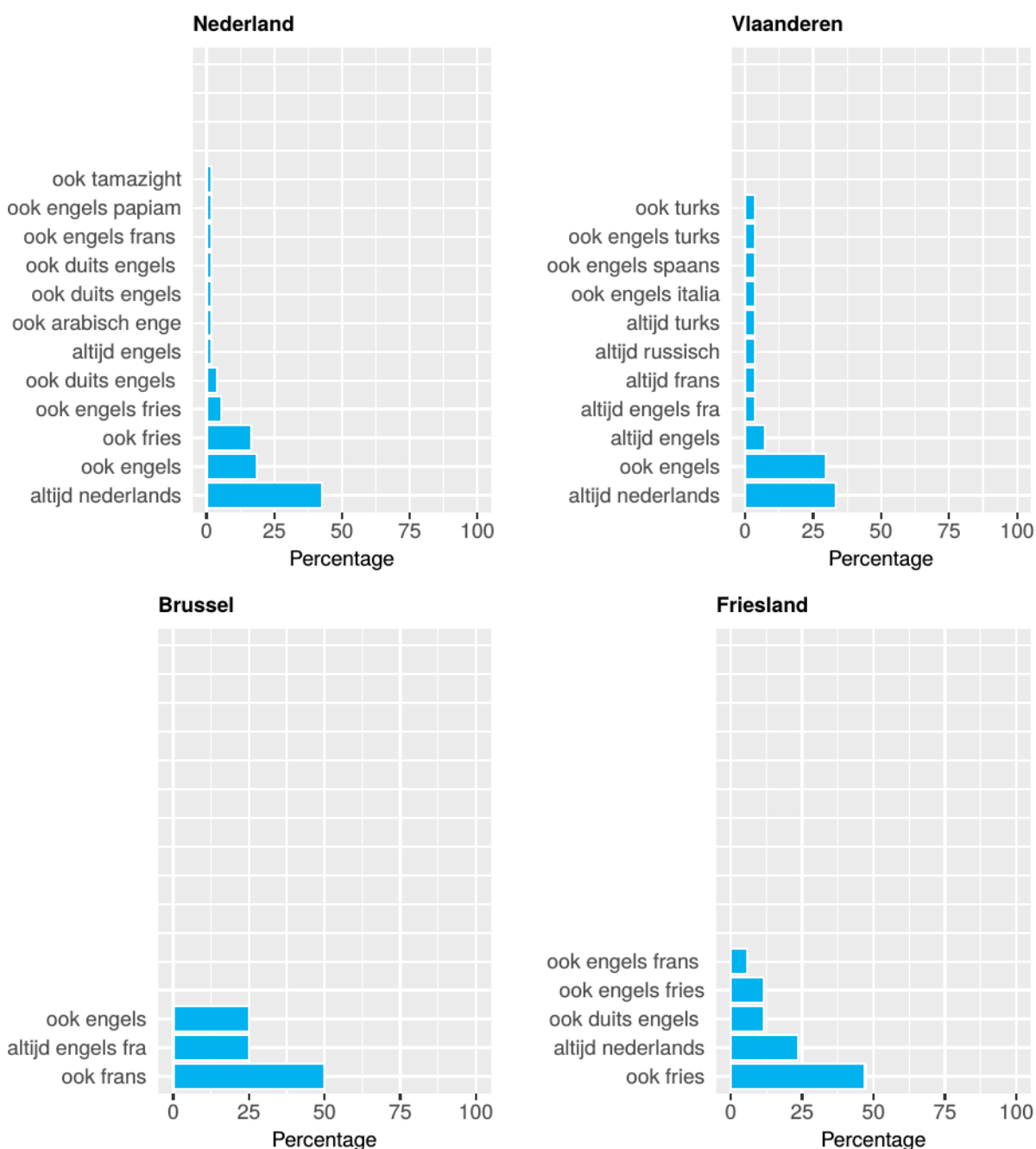
Figuur 154: Op Facebook gebruik ik... (moedertaal is anders)

Twitter

Als we figuur 155 (taalkeuze op Twitter) vergelijken met figuur 154 (taalkeuze op Facebook), dan valt op dat de grote verscheidenheid aan talen en talencombinaties in Vlaanderen iets beperkter is op Twitter dan op Facebook. Toch worden ook op Twitter meer dan in andere domeinen minder courante talen gebruikt (bijvoorbeeld Russisch, Italiaans, Spaans, Tamazight). **In Nederland en Vlaanderen blijft het Nederlands de meest gebruikte taal op Twitter onder anderstaligen**, net als bij de moedertaalsprekers van het Nederlands (zie figuur 148): 42,6% van de Nederlandse en 33,3% van de Vlaamse deelnemers met een andere moedertaal zegt altijd Nederlands te gebruiken op Twitter; dat is toch beduidend hoger dan het geval is op Facebook (vgl. 25,2% voor Nederland en 26,5% voor

Vlaanderen). In Nederland kiest 18,5% van de anderstalige deelnemers voor de combinatie van Nederlands met Engels, in Vlaanderen is het gebruik van Nederlands met Engels hoger (29,6%). Op de derde plaats komt in Nederland de combinatie van Nederlands met Fries (16,7%); in Vlaanderen komt de keuze voor uitsluitend Engels (7,4%) op de derde plaats. Met name voor anderstalige deelnemers is uitsluitend Engels op Twitter een optie, terwijl die bij de Nederlandstaligen quasi ontbreekt.

Omdat er op deze vraag maar weinig Brusselse deelnemers reageerden, bespreken we de grafiek van Brussel hier niet. De grafiek voor Friesland laat zien dat de moedertaalsprekers van het Fries ongeveer net zo vaak het Nederlands met het Fries combineren op Twitter (47,1%) als op Facebook (43,3%).

Figuur 155: Op Twitter gebruik ik... (moedertaal is anders)

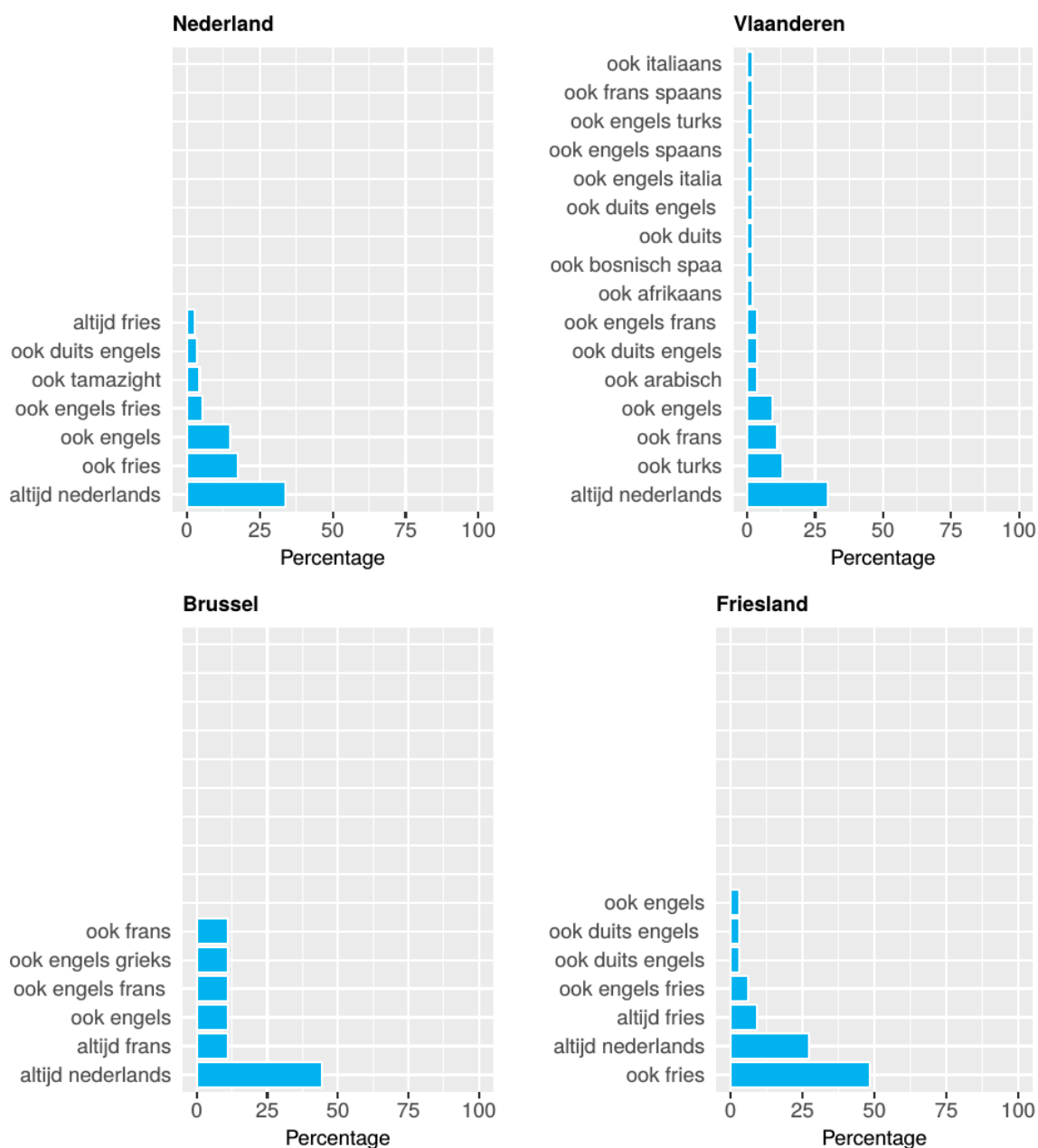
WhatsApp⁹⁰

Figuur 156 toont de taalkeuzes van niet-Nederlandstalige deelnemers op WhatsApp. Net als bij Facebookgebruik (figuur 154) zien we bij dit sociaal medium ook een erg grote verscheidenheid aan talen in Vlaanderen. De keuze voor uitsluitend Nederlands komt ook hier op de eerste plaats (29,6%), maar daarna volgen de deelnemers die aangeven naast Nederlands ook Turks te spreken (13%). **Turks neemt dus op WhatsApp een nog belangrijker plaats in dan op Facebook onder Vlaamse anderstalige deelnemers.** De keuze voor Nederlands en Frans komt pas op de derde plaats (11,1%), gevolgd door de combinatie van Nederlands en Engels (9,3%).

In Nederland zijn het de meer courante talen die de belangrijkste plaatsen innemen: 33,9% kiest er altijd voor het Nederlands op WhatsApp, 17,4% voor Nederlands en Fries, 14,8% voor Nederlands en Engels, en 5,2% voor Nederlands, Engels en Fries. Toch geeft ook 4,3% van de niet-moedertaalsprekers in Nederland aan dat ze naast Nederlands ook Tamazight gebruiken. De resultaten van anderstaligen voor WhatsApp volgen dus die van Facebook.

In Friesland kiest 48,5% van de Friestaligen naast het Nederlands voor het Fries, 27,3% gebruikt er altijd Nederlands op WhatsApp en 9,1% gebruikt er altijd Fries. Brussel bespreken we niet omwille van het kleine absolute aantal respondenten.

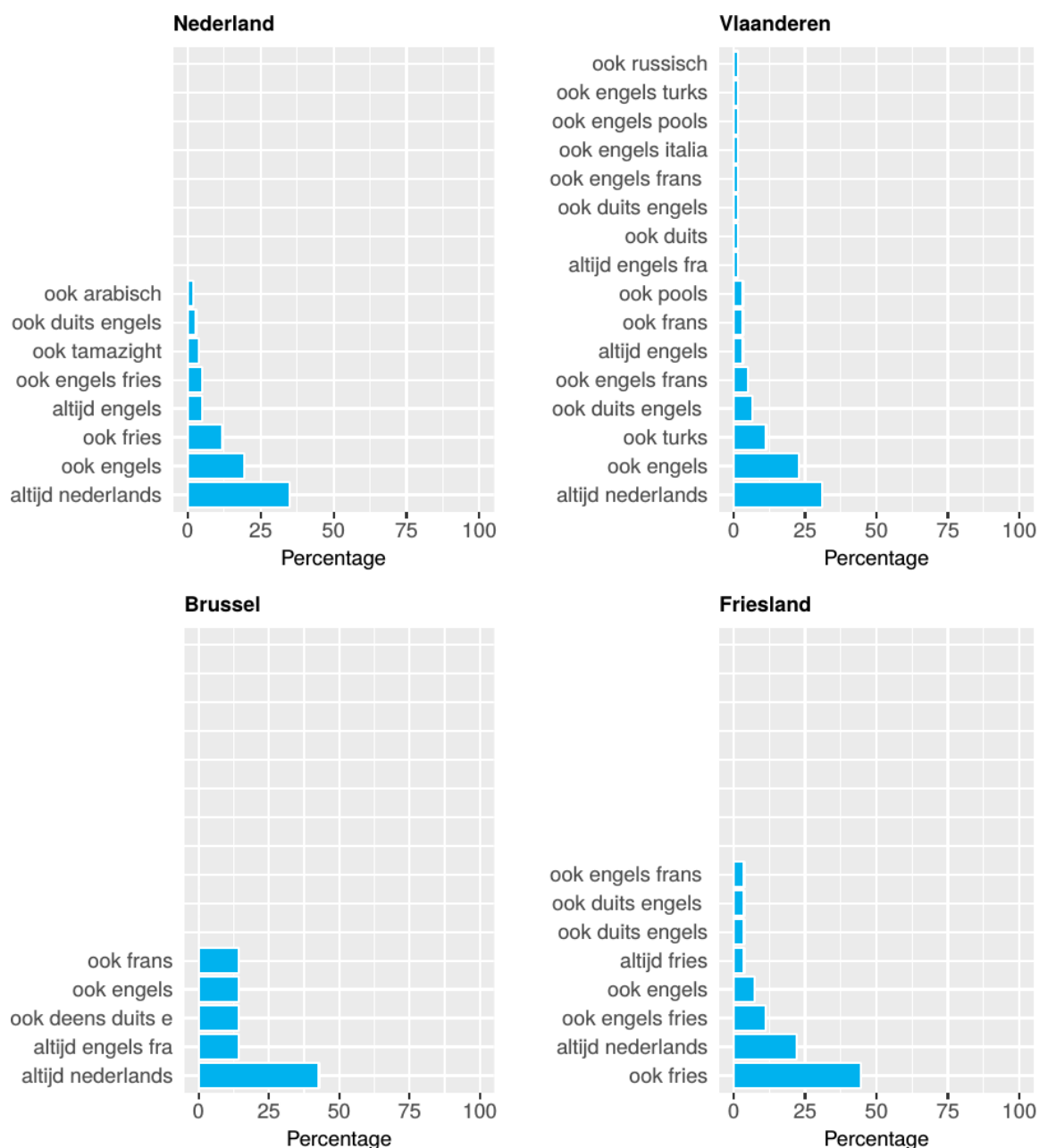
⁹⁰ Voor de niet-moedertaalsprekers zijn er geen gegevens verzameld over taalkeuzes bij sms'en.

Figuur 156: Op WhatsApp gebruik ik... (moedertaal is anders)

Andere sociale media

Ook bij het gebruik van andere sociale media door niet-Nederlandstaligen zien we dezelfde tendensen als bij het gebruik van Facebook, Twitter en WhatsApp. **Ook hier blijkt weer dat er op sociale media vaker minder courante talen gebruikt worden dan in andere manieren van communicatie.** Zo zien we in figuur 157 dat in Vlaanderen het gebruik van Turks (gecombineerd met Nederlands) op de derde plaats staat (11,5%), en dat ook talen als Pools (3,3%) of Russisch (1,6%) genoemd worden. In Nederland worden er talen als Tamazight (3,9%) en Arabisch (1,9%) genoemd. In Friesland hebben we opnieuw een bijzondere situatie doordat alle niet-moedertaalsprekers daar Friestalig zijn. Er wordt dan ook het meest gekozen voor Nederlands en Fries (44,4%).

Figuur 157: Op andere sociale media gebruik ik... (moedertaal is anders)

“De laatste jaren is het Fries op sociale media in opkomst.” (Nederland)

We kunnen besluiten dat anderstaligen in Nederland en vooral in Vlaanderen op sociale media vaker hun eigen moedertaal gebruiken naast het Nederlands dan in andere manieren van communicatie. Voor Vlaanderen valt daarbij vooral het gebruik van het Turks op, voor Nederland het gebruik van de Berbertaal Tamazight.

4.4.4 In welke taal nemen mensen deel aan cultuur?

Onder cultuur verstaan we in het StaatNed-onderzoek het lezen van boeken en tijdschriften, het beluisteren van muziek en het kijken van films en tv-programma's. Wordt er in deze ontspannende activiteiten gegrepen naar de eigen moedertaal of komen andere talen ook aan bod? In deze paragraaf gaan we de taalkeuzes na van de StaatNed-panelleden in het domein cultuur. We proberen onder andere een antwoord te krijgen op de volgende vragen:

- In welke talen lezen de deelnemers boeken en tijdschriften? Wat zeggen de verkoopcijfers van boeken in Vlaanderen en Nederland over taalkeuzes? Stemt de rapportering van de panelleden overeen met de verkoopcijfers van boeken? Lezen mensen het liefst een boek in de originele taal?
- In welke talen luisteren de deelnemers muziek? Hoe zit het met de verkoopcijfers van singles en albums in Nederland en Vlaanderen en wat zeggen die over taalvoorkeuren? Stemt de rapportering van de panelleden overeen met die verkoopcijfers? Hoor je op de Nederlandse en Vlaamse radiozenders veel Nederlandstalige muziek?
- In welke talen kijken de deelnemers films en series? Stemmen hun taalkeuzes overeen met de Nederlandse en Vlaamse kijkcijfers? Kiezen de deelnemers voor Nederlandstalige ondertiteling als ze buitenlandse films of series kijken?

Figuur 158 representeert de taalkeuzes van de panelleden in het domein cultuur. Deze grafiek geeft een overzicht van alle in de enquête opgevraagde vormen van cultuur, meer bepaald van de volgende vragen:

- Boeken lees ik in het...
- Tijdschriften lees ik in het...
- De muziek die ik luister is...
- Buitenlandse films kijk ik met...ondertiteling
- Buitenlandse series kijk ik met...ondertiteling

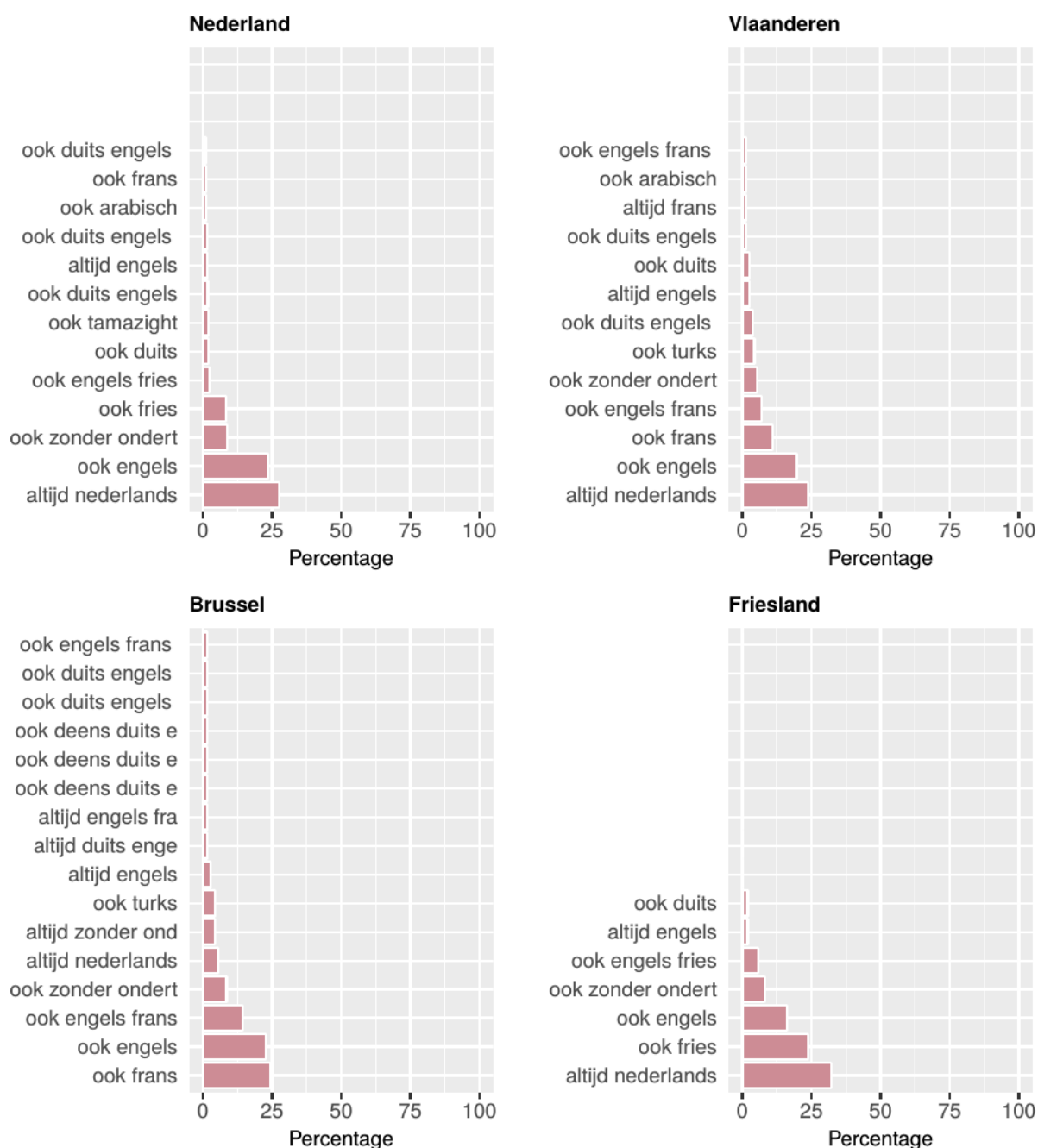
Het aantal deelnemers dat binnen het domein van cultuur uitsluitend voor het Nederlands kiest, ligt duidelijk lager dan het aantal deelnemers dat in de naaste omgeving of op het werk altijd Nederlands gebruikt.⁹¹ Voor Nederland kiest 27,5% van de panelleden altijd voor het Nederlands wanneer zij aan cultuur deelnemen, in Vlaanderen is dat 23,7%, in Friesland 32,2% en in Brussel slechts 5,7%. Voor het taalgebruik in de naaste omgeving en op het werk daarentegen, waren de percentages van deelnemers die uitsluitend Nederlands gebruiken meestal hoger dan 50%, maar vaak ook hoger dan 80 of 90%.

In Brussel komt de keuze voor Nederlands en Frans op de eerste plaats (24,3%) wanneer mensen deelnemen aan cultuur. In Nederland, Vlaanderen en Brussel neemt de keuze voor Nederlands en Engels de tweede plaats in: 23,7% van de Nederlandse, 19,6% van de Vlaamse en 22,9% van de Brusselse panelleden geeft aan naast het Nederlands ook voor het Engels te kiezen als zij boeken lezen, tv kijken of muziek luisteren. In Friesland komt de keuze voor Nederlands en Engels met 16,1% pas op

⁹¹ Een factoranalyse toonde aan dat alle bevraagde situaties samen één 'verborgen' factor vormen, maar dat die factor voor geen van de vier regio's veel strooiing in de antwoorden verklaart (Nederland: $R^2 = 0,567$, Vlaanderen: $R^2 = 0,571$, Brussel: $R^2 = 0,534$, Friesland: $R^2 = 0,616$). Dit betekent dat de verschillende subdomeinen (o.a. boeken, muziek, tv) weinig onderlinge samenhang vertonen in de mate waarin het Nederlands gebruikt wordt.

de derde plaats, na de keuze voor uitsluitend Nederlands (32,2%) en de keuze voor Nederlands en Fries (23,9%).

Verder valt ook de grote verscheidenheid aan talen en talencombinaties op in Nederland, Vlaanderen en Brussel. Dit geeft aan dat niet enkel sociale media maar ook traditionelere vormen van cultuur een platform bieden voor de ‘kleinere’ talen. Terwijl de communicatie in andere domeinen veelal in het Nederlands, Engels of Frans verloopt, kiezen mensen bij culturele activiteiten vaker voor andere talen. Zo wordt in Nederland door 1,9% van de deelnemers ook het Tamazight genoemd, in Vlaanderen en Brussel wordt door respectievelijk 4,4% en 4,3% ook het Turks genoemd.

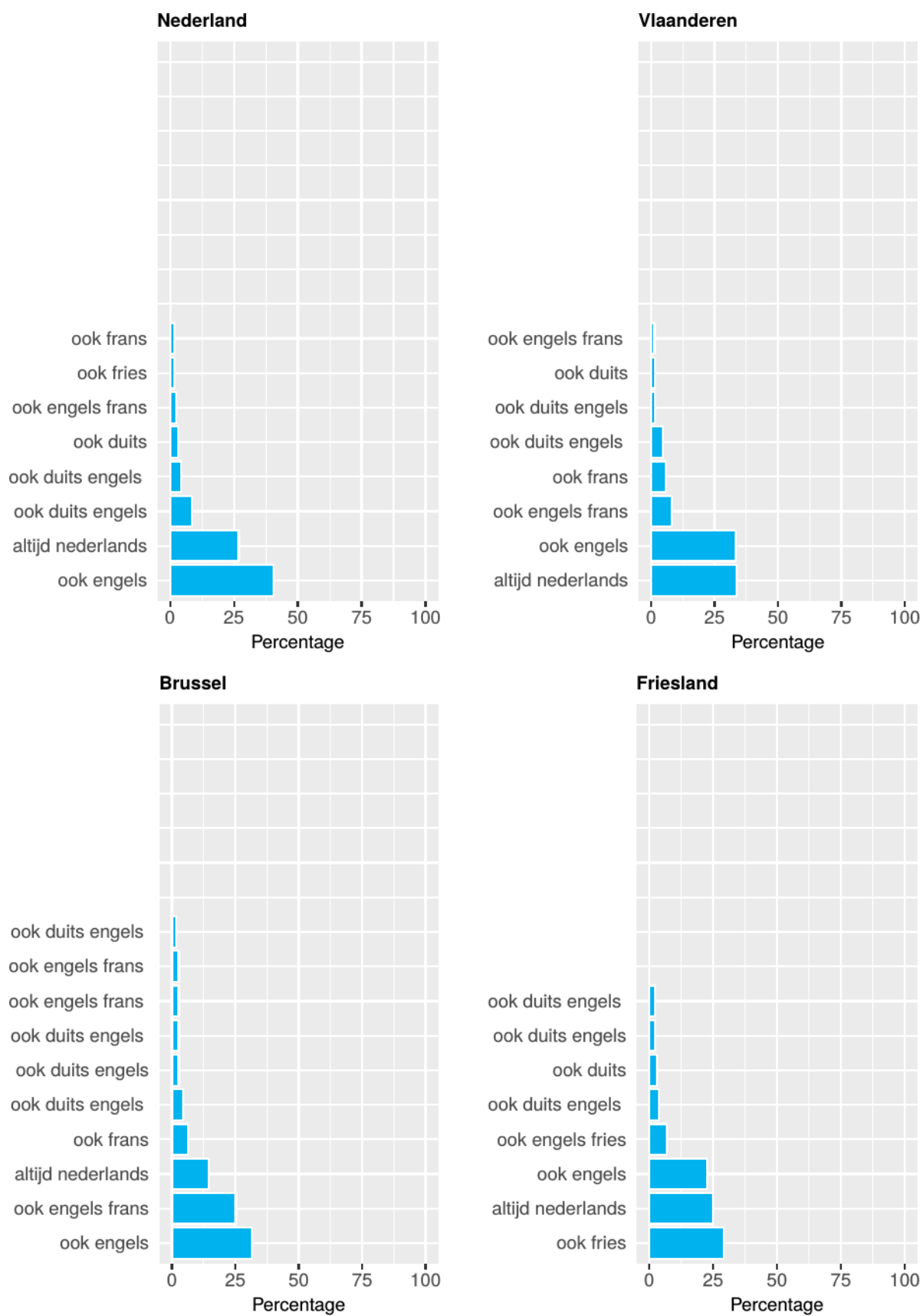
Figuur 158: In welke taal consumeren deelnemers cultuur?

Boeken en tijdschriften

Het zesde criterium dat UNESCO aanbrengt als cruciaal voor de vitaliteit van een taal is onder andere de mate waarin er literatuur geschreven wordt in taal X. In deze paragraaf gaan we onder andere na in welke mate er boeken en tijdschriften *gelezen* worden in het Nederlands en in welke mate Nederlandstalige boeken verkocht worden. We zullen hierbij zowel gegevens bespreken die we verzameld hebben door middel van de online enquête, als gegevens die we aanvullend verzameld hebben in andere bronnen.

In welke talen lezen deelnemers boeken?

Als de StaatNed-panelleden boeken lezen, in welke taal doen ze dat dan? De antwoorden op deze vraag worden voorgesteld in figuur 159. **Opvallend is dat er relatief veel deelnemers ook boeken in het Engels lezen:** 40,6% (en daarmee de grootste groep) van de Nederlandse deelnemers geeft aan naast Nederlandstalige ook Engelstalige boeken te lezen (terwijl maar 26,9% aangeeft altijd Nederlandstalige boeken te lezen). In Vlaanderen geldt dat voor 33,4% van de panelleden en dat is ongeveer gelijk aan het aantal panelleden dat zegt boeken altijd in het Nederlands te lezen (33,6%). Verder zegt 8,3% van de Vlaamse deelnemers naast Nederlandse ook Engelse én Franse boeken te lezen, 5,8% zegt boeken in het Nederlands en Frans te lezen, en 4,7% leest boeken in het Nederlands, Duits, Engels en Frans. Ook in Brussel kiest het grootste aantal deelnemers (31,5%) voor boeken in het Nederlands én het Engels; daarnaast zegt 25,2% van de Brusselse panelleden naast Nederlandse ook Engelse en Franse boeken te lezen, en 14,4% leest uitsluitend Nederlandstalige boeken. In Friesland kiezen de meeste panelleden ervoor om boeken in het Nederlands of het Fries te lezen (29,3%), gevolgd door de deelnemers die boeken uitsluitend in het Nederlands lezen (24,8%); daarna volgen de deelnemers die boeken in het Nederlands en Engels lezen (22,6%).

Figuur 159: Boeken lees ik in het...

In figuur 159 worden de deelnemers die altijd boeken in het Nederlands lezen en de deelnemers die boeken in het Nederlands én een andere taal lezen als afzonderlijke groepen voorgesteld. In de online enquête werd echter niet enkel de vraag 'Boeken lees ik in het ...' gesteld, maar ook de stelling 'Boeken lees ik in het Nederlands' werd aan de deelnemers voorgelegd. Deelnemers konden hierbij kiezen uit 5 mogelijke antwoorden, namelijk 'altijd', 'vaak', 'soms', 'zelden', en 'nooit'. De antwoorden op deze stelling geven een nog preciezer beeld van de werkelijke mate waarin boeken in het Nederlands gelezen worden.⁹² **In Nederland** koos 29,4% voor 'altijd' en 51,7% voor 'vaak', en dat is samen goed voor **81,1%**. **In Vlaanderen** koos 37,7% voor de optie 'altijd' en 44,4% voor 'vaak'; dat is dus samen **82,1%**. **Er worden dus zowel in Nederland als in Vlaanderen door meer dan 80% van de deelnemers altijd of vaak Nederlandstalige boeken gelezen.**

Wat vertellen de verkoopcijfers van boeken ons over taalkeuzes?

De StaatNed-onderzoekers verzamelden cijfers over het aantal verkochte boekexemplaren⁹³ in Nederland en Vlaanderen. Deze cijfers worden gepresenteerd in tabel 9. Voor Vlaanderen zijn er iets gedetailleerdere cijfers dan voor Nederland. De percentages voor Nederland komen van onderzoeksbureau GfK⁹⁴, dat het onderzoek uitvoert voor het CPNB. De Vlaamse cijfers over de verkoop van boeken komen van Boek.be⁹⁵: zij baseren hun cijfers op GfK Retail en op Kenniscentrum Boek.be vzw.

De verkoopcijfers voor Nederlandstalige boeken zijn zowel in Nederland als Vlaanderen erg hoog: 90,7% voor Nederland en 92% voor Vlaanderen. Het grootste deel van de verkochte boeken is dus Nederlandstalig. Engelstalige boeken staan in Nederland met 7,9% en in Vlaanderen met 4,9% op de tweede plaats wat verkoopcijfers betreft. In Vlaanderen vertegenwoordigen Franstalige boeken 2,5% van de verkochte boekexemplaren. Boeken in andere talen vertegenwoordigen, zowel in Nederland als in Vlaanderen, maar een heel klein percentage van alle verkochte boekexemplaren.

⁹² Deze cijfers zijn geschikter voor vergelijking met de verkoopcijfers van boeken dan de cijfers die we op basis van figuur 159 verkrijgen.

⁹³ Het gaat hier over de verkochte boekexemplaren en niet over unieke boektitels.

⁹⁴ <http://www.gfk.com/nl/>

⁹⁵ <http://www.boek.be/>

	Aantal verkochte boekexemplaren in 2015 (in %)	
	Nederland ⁹⁶	Vlaanderen ^{97,98}
Nederlands	90,7%	92%
Engels	7,9%	4,9%
Frans	1,4%	2,5%
Duits		0,5%
Spaans		< 0,1%
Italiaans		< 0,1%
Zweeds		< 0,1%

Tabel 9: Aandeel van verschillende talen in afzetcijfers van boeken in Nederland en Vlaanderen

Stemt de rapportering van de panelleden overeen met de verkoopcijfers?

Hierboven toonden we aan dat meer dan 80% van de Nederlandse en Vlaamse deelnemers altijd of vaak boeken in het Nederlands leest. Uit tabel 9 blijkt dat meer dan 90% van de Vlaamse en Nederlandse verkochte boekexemplaren in 2015 Nederlandstalig was. **De rapportering van de deelnemers over de mate waarin Nederlandstalige boeken gelezen worden, komt dus sterk overeen met de mate waarin Nederlandstalige boeken verkocht worden.**

Volgens de verkoopcijfers vertegenwoordigen Engelstalige boeken in Vlaanderen een groter aandeel (namelijk 4,9%) dan Franstalige (namelijk 2,5%). Dit is ook zo volgens de rapportering van de Vlaamse panelleden, al is het verschil daar groter: 33,4% van de deelnemers zegt boeken in het Nederlands én Engels te lezen, terwijl maar 5,8% boeken in het Nederlands én Frans zegt te lezen.

In de online enquête vroegen we de deelnemers ook te antwoorden op de volgende stelling: **‘Ik lees een boek het liefst in de originele taal, als ik die taal beheers.’** De antwoorden op deze stelling worden gerepresenteerd in figuren 160 en 161. Het merendeel van de deelnemers is het (helemaal) eens met die stelling: 57,4% van de Nederlandse, 58,4% van de Vlaamse, 80,5% van de Brusselse en 52,7% van de Friese deelnemers leest een boek het liefst in de originele taal als ze die taal beheersen. Vooral het hoge aantal Brusselse deelnemers die ervoor kiezen om boeken in de originele taal te lezen, valt op. Waarschijnlijk zijn de Brusselse panelleden in sterkere mate meertalig dan de panelleden uit de andere regio's, deels ook omdat het leven in deze superdiverse, meertalige hoofdstad van Europa hen daartoe ‘dwingt’.

⁹⁶ bron: KVB-SMB/GfK

⁹⁷ Bronnen: GfK Retail and Technology; Kenniscentrum Boek.be vzw

⁹⁸ Dit zijn de cijfers voor Vlaanderen zonder Brussel.

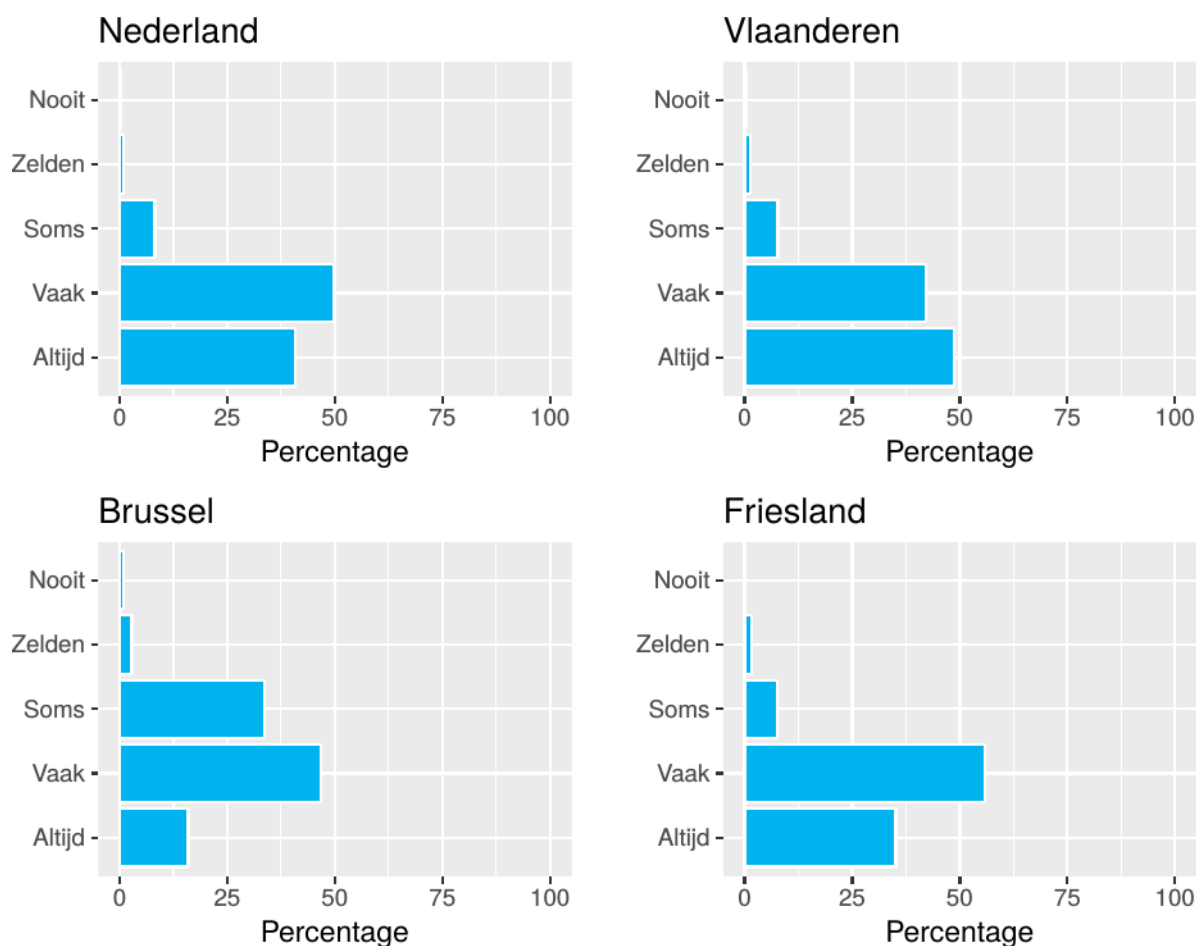
Nederland			Vlaanderen		
	Freq	Proc		Freq	Proc
Helemaal niet mee eens	297	9.9	Helemaal niet mee eens	350	10.2
Niet mee eens	473	15.8	Niet mee eens	469	13.7
Neutraal	508	16.9	Neutraal	604	17.7
Mee eens	676	22.5	Mee eens	722	21.1
Helemaal mee eens	1049	34.9	Helemaal mee eens	1274	37.3

Figuur 160: Ik lees een boek het liefst in de originele taal, als ik die taal beheers.

Brussel			Friesland		
	Freq	Proc		Freq	Proc
Helemaal niet mee eens	2	1.8	Helemaal niet mee eens	15	11.3
Niet mee eens	8	7.1	Niet mee eens	19	14.3
Neutraal	12	10.6	Neutraal	29	21.8
Mee eens	20	17.7	Mee eens	30	22.6
Helemaal mee eens	71	62.8	Helemaal mee eens	40	30.1

Figuur 161: Ik lees een boek het liefst in de originele taal, als ik die taal beheers.

Ten slotte informeerden we in de enquête ook naar de taalkeuzes bij het lezen van **tijdschriften**. De antwoorden op de stelling 'Tijdschriften lees ik in het Nederlands' worden gerepresenteerd in figuur 162. Het grootste deel van de deelnemers antwoordde op deze stelling 'altijd' of 'vaak': dat is 90,7% voor Nederland (cf. supra: 81,1% bij boeken), 90,6% voor Vlaanderen (cf. supra: 82,1% bij boeken), 62,6% voor Brussel, en 90,8% voor Friesland. **Bij het lezen van tijdschriften is er dus een sterke voorkeur voor het Nederlands. Enkel in Brussel is dat in mindere mate het geval.**

Figuur 162: Tijdschriften lees ik in het Nederlands.

“Ik lees ook vakbladen over psychologie, soms in het Nederlands, soms in het Engels, heel soms in het Duits.” (Nederland)

“Meertaligheid is een meerwaarde in cultuur.” (Brussel)

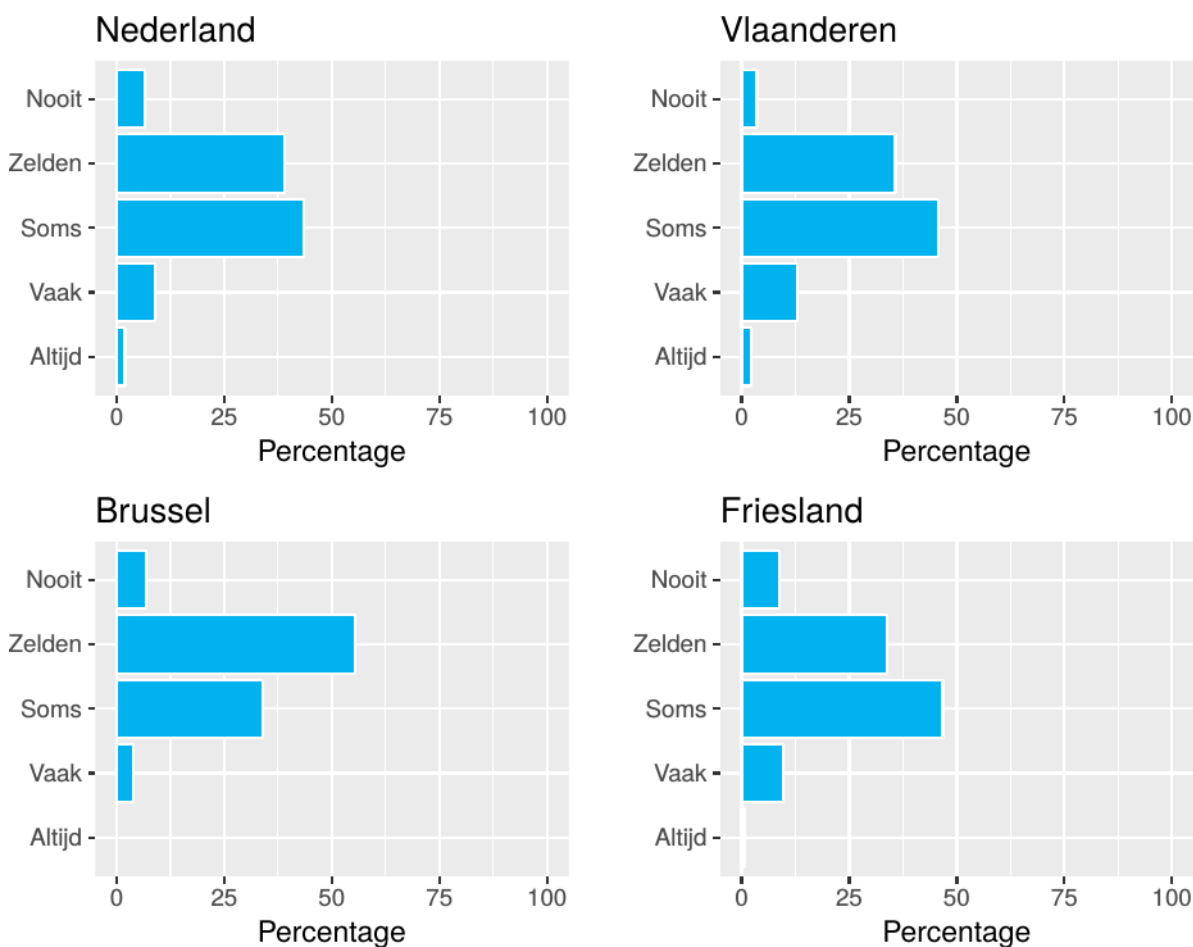
“Als een artikel in het Fries geschreven is, lees ik dat wel. Ook een toneelstuk in het Fries bezoek ik wel. Incidenteel een whatsapp in het Fries of Stadsfries.” (Friesland)

Muziek (en radio)

Is de voorkeur voor het Nederlands die we waarnemen bij boeken en tijdschriften er ook als het aankomt op muzikale voorkeuren van de StaatNed-panelleden? In deze paragraaf gaan we na welke taal/talen de deelnemers verkiezen voor muziek. Behalve de gegevens van de online enquête verzamelden we ook hiervoor een aantal externe gegevens, onder andere over de verkoop van singles en albums in Nederland en Vlaanderen

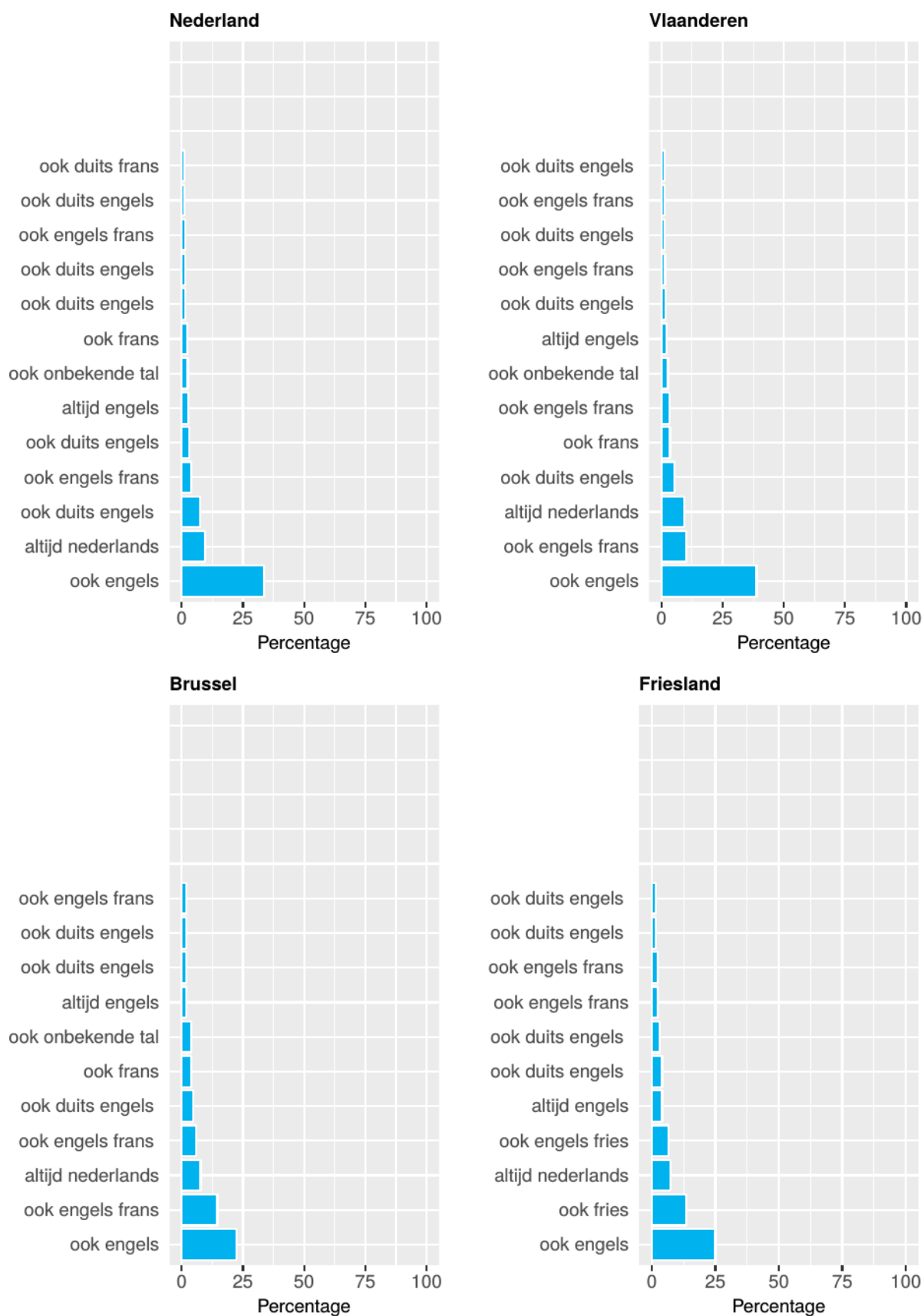
In welke talen luisteren de deelnemers muziek?

In de online enquête vroegen we de deelnemers te antwoorden op de volgende stelling: 'De muziek die ik luister is Nederlandstalig'. De antwoorden op deze stelling zien we in figuur 163. In Nederland zegt 6,5% van de deelnemers nooit naar Nederlandstalige muziek te luisteren, 39,1% zegt dit zelden te doen, 43,5% antwoordt met 'soms', 8,9% met 'vaak', en 1,9% met 'altijd'. In Vlaanderen zijn er minder deelnemers die aangeven nooit naar Nederlandstalige muziek te luisteren dan in Nederland (namelijk 3,6%) en meer die zeggen vaak Nederlandstalige muziek te luisteren (namelijk 12,8%); voor de andere antwoorden wijken de cijfers minder af van die van Nederland: 35,7% antwoordt met 'zelden', 45,8% met 'soms', en 2,1% met 'altijd'. In Brussel antwoordt niemand van de deelnemers (0%) altijd naar Nederlandstalige muziek te luisteren; ook het aantal dat aangeeft vaak (3,9%) of soms (34%) naar Nederlandstalige muziek te luisteren ligt aanzienlijk lager dan in Nederland en Brussel. Het aantal deelnemers dat 'zelden' antwoordt, ligt dan weer aanzienlijk hoger in Brussel (55,3%) dan in Nederland of Vlaanderen; 6,8% van de Brusselse deelnemers ten slotte antwoordt met 'nooit'. In Friesland wijkt het aantal deelnemers dat 'soms' (46,8%) of 'zelden' (33,9%) antwoordt niet veel af van de cijfers voor Nederland en Vlaanderen. Het aantal deelnemers dat zegt altijd naar Nederlandstalige muziek te luisteren ligt iets lager dan in Nederland en Vlaanderen (namelijk 0,8%), en het aantal deelnemers dat 'nooit' antwoordt, ligt hoger (namelijk 8,9%); 9,7% ten slotte antwoordt met 'vaak'. De grafieken laten duidelijk zien dat in Nederland, Vlaanderen en Friesland de deelnemers die 'soms' antwoordden de grootste groep vormen, terwijl in Brussel de deelnemers die 'zelden' antwoordden de grootste groep vormen.

Figuur 163: De muziek die ik luister is Nederlandstalig.

Als er maar zo weinig deelnemers zijn die vaak of altijd Nederlandstalige muziek luisteren, **in welke talen luisteren ze dan wel muziek?** Dat kunnen we zien in figuur 164. **Dé voorkeurstal voor muziek is duidelijk het Engels:** 33,5% van de Nederlandse, 38,9% van de Vlaamse, 22,3% van de Brusselse, en 25% van de Friese deelnemers geven aan naast Nederlandstalige vooral ook Engelstalige muziek te luisteren. Verder wordt er ook nog geluisterd naar Duitse, Franse, Spaanse, en (in Friesland) Friese muziek.

Figuur 164: De muziek die ik luister is...

Hoe zit het met de verkoopcijfers van singles en albums in Nederland en Vlaanderen en wat zeggen die over taalvoorkeuren?

De StaatNed-onderzoekers verzamelden ook externe informatie over de taalkeuzes van mensen bij het luisteren naar muziek. Voor Nederland werd, via de website Dutchcharts⁹⁹, geteld hoeveel Nederlands-, Engels-, Frans- en Spaanstalige singles er voorkwamen in de top 100 singles van 2015, en hoeveel albums er voor elk van die talen voorkwamen in de top 100 albums van 2015. Voor Vlaanderen werden, via de website Ultratop vzw¹⁰⁰, de taalkeuzes bekeken in de top 200 singles en de top 200 albums. In beide gevallen gaat het dus om hitlijsten van (hoofdzakelijk) populaire muziek. In tabel 10 representeren we de gegevens over single- en albumverkoop in Nederland en Vlaanderen.

	Nederland		Vlaanderen	
	Top 100 singles in 2015 (in %)	Top 100 albums in 2015 (in %)	Top 200 singles in 2015 (in %)	Top 200 albums in 2015 (in %)
Nederlands	6%	21%	5%	19,5%
Engels	92%	76%	94%	78,5%
Frans	0%	1%	0,5%	0%
Spaans	2%	1%	1%	0%
Anders	0%	1% ¹⁰¹	0%	2% ¹⁰²

Tabel 10: Taalkeuzes in de top 100 singles en albums in Nederland en in de top 200 singles en albums in Vlaanderen

Tabel 10 laat zien **dat Engels de favoriete taal is voor het beluisteren van muziek**: bij de singleverkoop in Nederland en Vlaanderen vertegenwoordigt Engelstalige muziek meer dan 90%, bij de albumverkoop meer dan 75%. Nederlandstalige muziek is wat de singleverkoop betreft niet erg populair: goed voor 6% in Nederland en 5% in Vlaanderen. Van de verkochte albums daarentegen, is zowel in Nederland als in Vlaanderen ongeveer 20% Nederlandstalig. Frans en Spaans vertegenwoordigen in de Nederlandse en Vlaamse afzetmarkt voor singles en albums maar zeer geringe percentages.

Stemt de rapportering van de panelleden overeen met de taalkeuzes die de single- en albumverkoop laten zien?

In grote lijnen stemmen de rapportering door de panelleden en de verkoopcijfers goed overeen. **Engelstalige muziek is de grote favoriet, zowel volgens de rapportering van de panelleden, als volgens de cijfers over single- en albumverkoop.**

Dat Nederlandstalige albums in Nederland en Vlaanderen toch rond de 20% van de verkochte albums vertegenwoordigen, lijkt op het eerste gezicht niet weerspiegeld te worden in de enquêteresultaten, maar als we het gemiddelde van album- en singleverkoop nemen, komen de resultaten toch dichter

⁹⁹ <http://www.dutchcharts.nl/jaaroverzichten.asp?year=2015&cat=s;>

<http://www.dutchcharts.nl/jaaroverzichten.asp?year=2015&cat=a>

¹⁰⁰ <http://www.ultratop.be/nl/annual.asp?year=2015;>

<http://www.ultratop.be/nl/annual.asp?year=2015&cat=a>

¹⁰¹ Anders = instrumentaal

¹⁰² Anders = 1 keer Duits, 3 keer instrumentaal

bij elkaar in de buurt: de gemiddelde album- en singleverkoop van Nederlandstalige muziek in Nederland is 13,5%, in Vlaanderen is dat 12,3%. In figuur 163 (cf. supra) werden de antwoorden weergegeven op de stelling 'De muziek die ik luister is Nederlandstalig'. Daaruit kunnen we afleiden dat 10,8% van de Nederlandse en 14,9% van de Vlaamse respondenten antwoordt dat ze 'altijd' of 'vaak' Nederlandstalige muziek luisteren.

Hoor je op de Nederlandse en Vlaamse radiozenders veel Nederlandstalige muziek?

De StaatNed-onderzoekers verzamelden ook gegevens over alle Nederlandstalige radiozenders in Nederland en Vlaanderen en over hun luistercijfers en marktaandeel.¹⁰³ Aangezien al deze zenders Nederlandstalig zijn, kunnen we aan deze gegevens niet echt conclusies verbinden over taalkeuzes in muziek. Voor de Vlaamse openbare zenders Radio 1 en Radio 2 gelden er wel bepaalde quota voor Nederlandstalige muziek (zie <http://www.vrt.be/muziekbeleid-vrt>): voor Radio 1 geldt een verplichting om 15% Nederlandstalige muziek op de playlist te zetten, voor Radio 2 is dat 30%. Radio 2 is tegelijkertijd de zender met het grootste marktaandeel, Radio 1 staat op de tiende plaats. We moeten het aandeel van Nederlandstalige muziek op deze zenders wel relativeren: blijkbaar wordt het percentage verplichte Nederlandstalige muziek maar gehaald door de nachtprogrammatie (zie: http://www.standaard.be/cnt/dmf20140318_01030694). In Nederland zijn er in 2011 wel pogingen vanuit de politiek ondernomen om dergelijke quota op te leggen aan de publieke radiozenders, maar deze verplichting om voor 35% Nederlandstalige muziek in de playlist op te nemen werd door andere Radio 2 genegeerd (zie: <http://www.joop.nl/nieuws/radio-2-verplicht-35-nederlandstalige-muziek>).

We kunnen besluiten dat het Engels sterk dominant is wat (populaire) muziek betreft, dat blijkt uit zowel de rapportage van de StaatNed-panelleden als de top 100/200 van singles en albums. Er is echter ook ruimte voor Nederlandstalige muziek en, in mindere mate, voor anderstalige. Zoals uit de citaten hieronder blijkt, vindt niet iedereen taalkeuze even belangrijk bij muziek, al zijn er ook mensen die bewust naar een bepaalde taal op zoek gaan.

"Muziek is niet talig." (Nederland)

"Liedjes beluister ik in om het even welke taal, ik hoef de teksten niet noodzakelijk te begrijpen."
(Brussel)

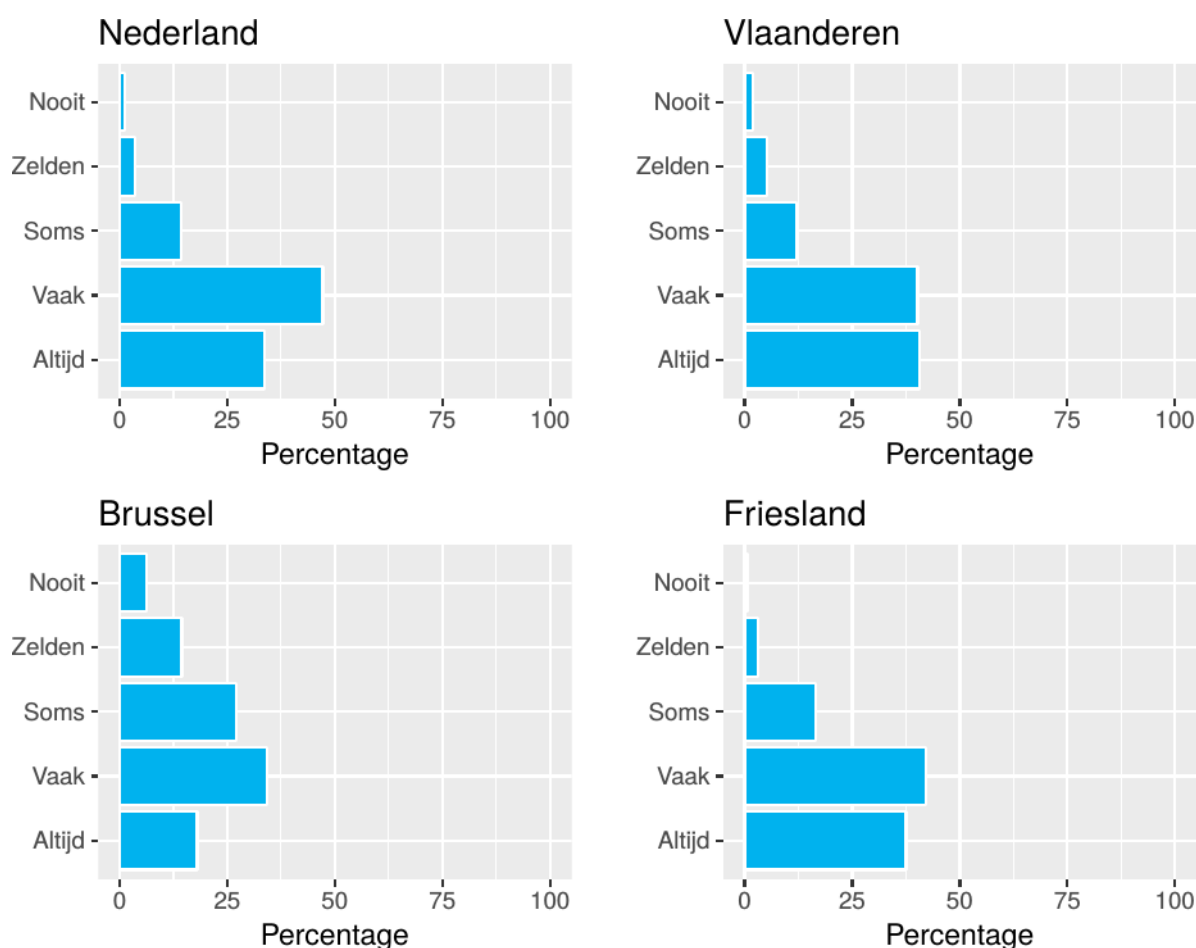
"Muziekaanbod is vrijwel nooit in het Nederlands. Er is nog wat in andere talen dan het Engels, maar dat moet je zoeken. Dat doe ik dan ook." (Brussel)

TV (series en films)

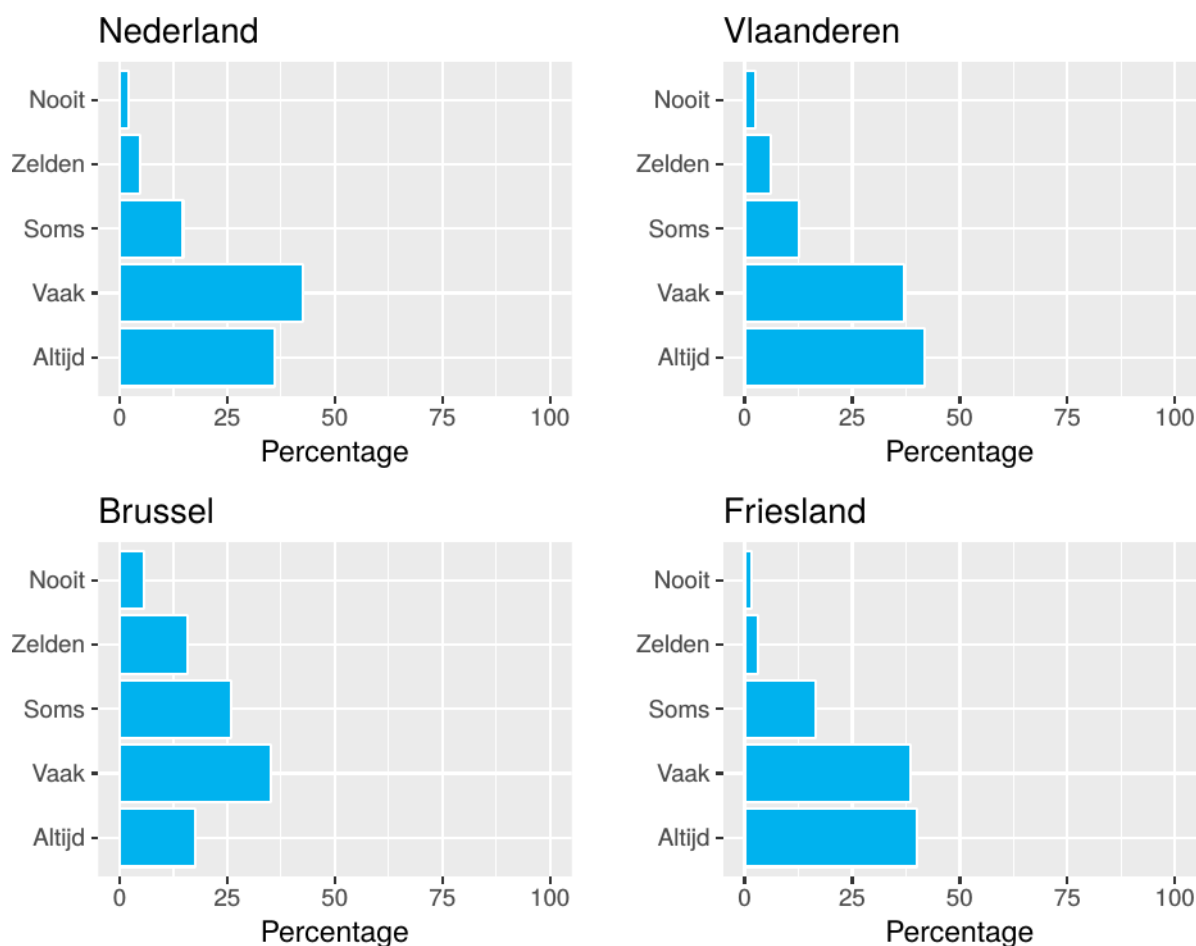
¹⁰³ Bronnen hierbij waren <http://www.nationaalluisteronderzoek.nl/luistercijfers.html> voor Nederland en <http://www.cim.be/nl/radio/openbare-resultaten> voor Vlaanderen. Deze bronnen geven enkel informatie over de Nederlandstalige zenders.

Om inzicht te krijgen in de taalvoorkeuren van de deelnemers op het gebied van tv en film, vroegen we in de online enquête of deelnemers buitenlandse films en series het liefst met Nederlandse ondertiteling bekijken en of ze eventueel ook gebruik maken van ondertiteling in andere talen.

Figuren 165 en 166 laten zien of de deelnemers voor Nederlandse ondertiteling kiezen bij buitenlandse films en series. Bij films kiest 80,9% van de Nederlandse deelnemers altijd of vaak voor Nederlandstalige ondertiteling, bij de Vlaamse deelnemers is dat 80,8%, in Brussel is dat 52,2%, en in Friesland is dat 79,7%. **Er bestaat dus een sterke voorkeur om bij buitenlandse films Nederlandstalige ondertiteling te gebruiken. Die voorkeur is in Brussel minder sterk.** Mogelijkerwijs heeft dit te maken met het feit dat mensen in het meertalige Brussel vaker geconfronteerd worden met andere talen waardoor zij andere talen beter begrijpen en minder behoefte hebben aan ondertiteling in hun moedertaal. **Voor buitenlandse series kiezen de deelnemers ongeveer even vaak als bij films voor ondertiteling in het Nederlands:** dat geldt voor 78,6% van de Nederlandse, 78,8% van de Vlaamse, 52,8% van de Brusselse en 78,8% van de Friese deelnemers.

Figuur 165: Buitenlandse films kijk ik met Nederlandse ondertiteling.

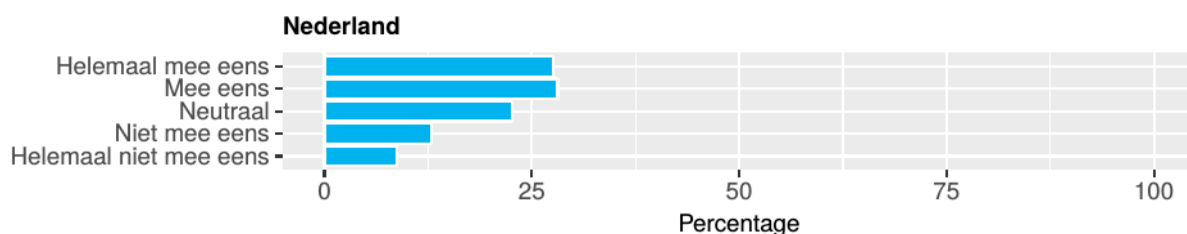
Figuur 166: Buitenlandse series kijk ik met Nederlandse ondertiteling.

Er werd niet alleen gevraagd naar het ‘gedrag’ van de deelnemers bij het kijken naar anderstalige films en series, maar ook naar hun **attitude** door middel van de stelling ‘Ik kijk niet-Nederlandstalige films het liefst met Nederlandse ondertiteling’. Op die stelling konden de deelnemers antwoorden met (helemaal) eens, (helemaal) oneens, of neutraal. De resultaten werden opgesplitst tussen moedertaalsprekers van het Nederlands en niet-moedertaalsprekers (respectievelijk figuren 167-170 en 171-174). We zien dat van de Nederlandse, Vlaamse en Friese Nederlandstaligen net iets meer dan de helft het eens of helemaal eens is met deze stelling (resp. 55,7%, 59,8%, en 55%). In Brussel is slechts 38,4% het (helemaal) eens met die stelling. Deze verhoudingen worden weerspiegeld in het gedrag van de StaatNed-panelleden (zie hierboven): het is ook in Brussel dat men het minst vaak effectief kiest voor Nederlandse ondertiteling. Er zijn wel afwijkingen tussen de attitudes en het gedrag: de percentages van deelnemers die effectief kiezen voor Nederlandse ondertiteling liggen hoger dan de percentages van deelnemers die aangeven het liefst films met Nederlandse ondertiteling te kijken. Dit is echter hoogstwaarschijnlijk te wijten aan het feit dat de meeste mensen kijken naar wat op hun vertrouwde zenders komt, en anderstalige films en series worden op zenders zoals onder andere VRT, VTM, NPO, etc. nu eenmaal altijd ondertiteld (zie ook citaat hieronder).

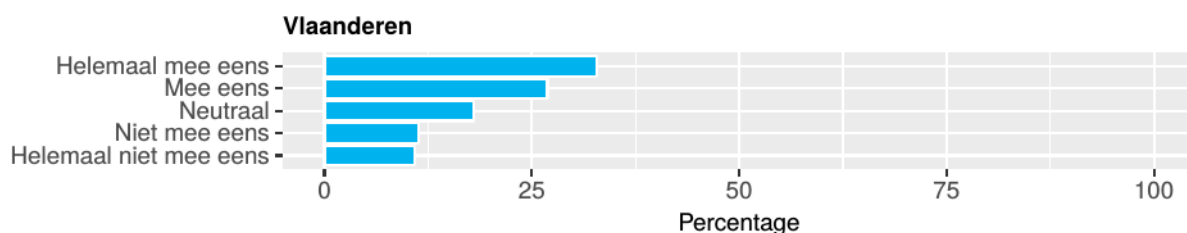
“Als ik de ondertiteling makkelijk zelf kan kiezen, kies ik bij Engelstalige programma’s meestal voor geen ondertiteling. Op TV heeft bijna alles standaard Nederlandse ondertitels (waar ik dan ook onbewust gebruik van maak).” (Nederland)

“Ondertitels zijn voor mij in veel gevallen niet nodig.” (Brussel)

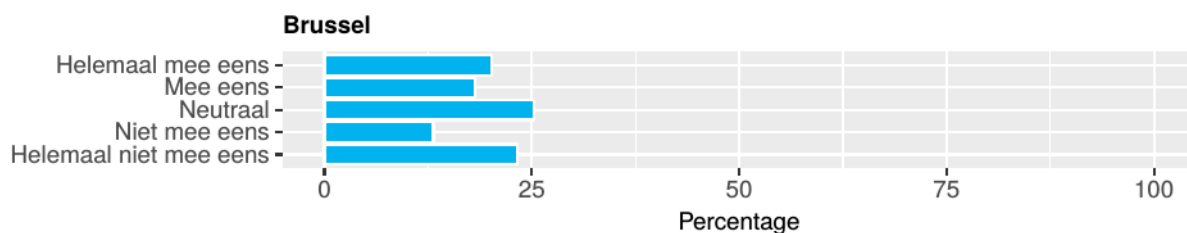
De anderstalige deelnemers hebben een minder uitgesproken positieve attitude tegenover Nederlandse ondertiteling, behalve in Friesland, waar de niet-moedertaalsprekers allemaal Friestalig zijn; daar zegt wel 57,2% van de anderstaligen (vgl. 55% bij de moedertaalsprekers van het Nederlands in Friesland) het liefst Nederlandse ondertiteling te hebben bij buitenlandse films. De moedertaalsprekers van het Fries volgen dus de moedertaalsprekers van het Nederlands in hun voorkeur voor Nederlandstalige ondertiteling bij anderstalige films. Van de Nederlandse anderstaligen is 46,3% het (helemaal) met de stelling eens, in Vlaanderen is dat 36,8%. In Brussel staan de niet-moedertaalsprekers het minst positief tegenover Nederlandstalige ondertiteling; slechts 14,3% is het daar met de stelling eens.

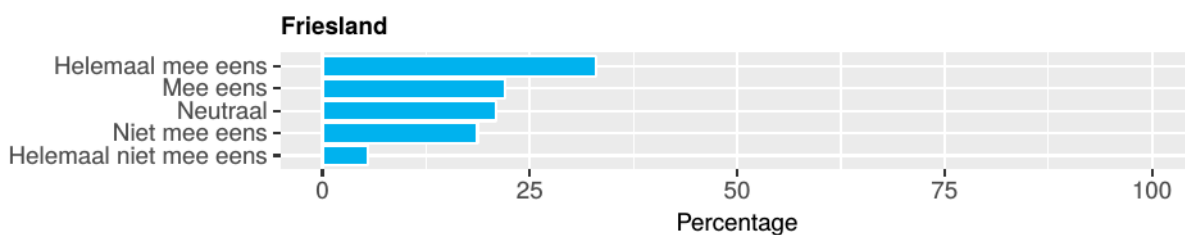
Figuur 167: Nederland - Ik kijk niet-Nederlandstalige films het liefst met Nederlandse ondertiteling. / Moedertaal is Nederlands.

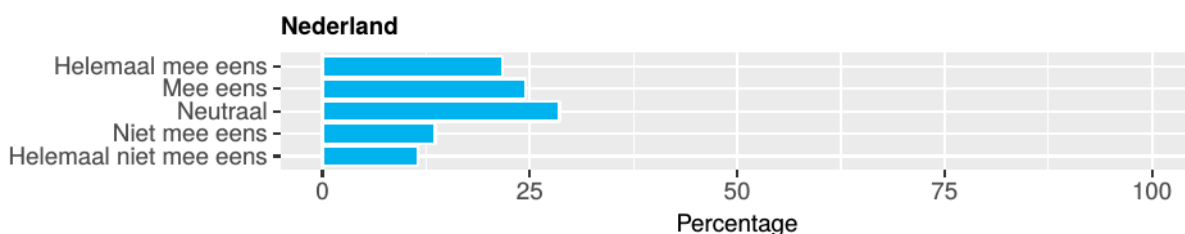
Figuur 168: Vlaanderen - Ik kijk niet-Nederlandstalige films het liefst met Nederlandse ondertiteling. / Moedertaal is Nederlands.

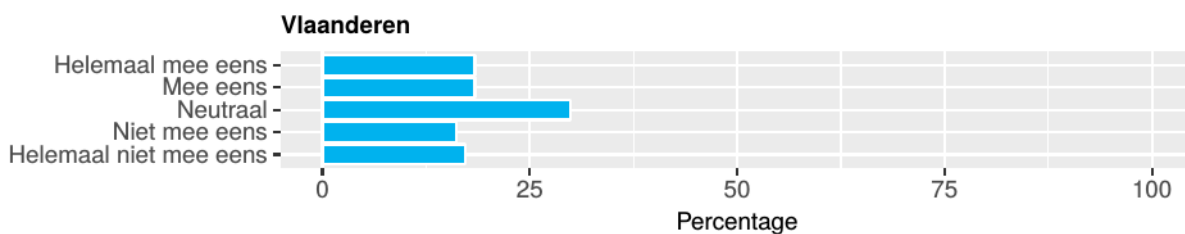
Figuur 169: Brussel - Ik kijk niet-Nederlandstalige films het liefst met Nederlandse ondertiteling. / Moedertaal is Nederlands.

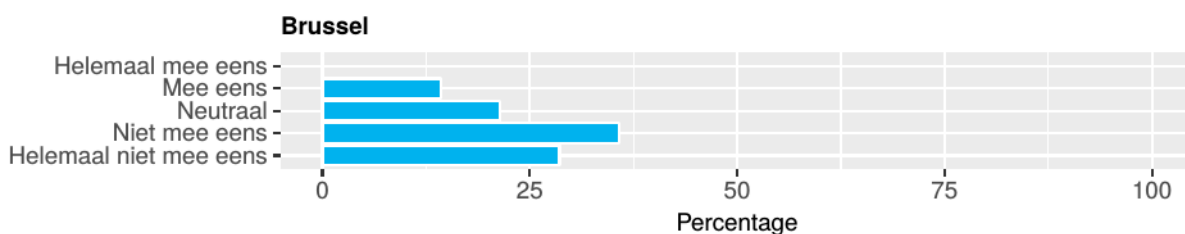
Figuur 170: Friesland - Ik kijk niet-Nederlandstalige films het liefst met Nederlandse ondertiteling. / Moedertaal is Nederlands.

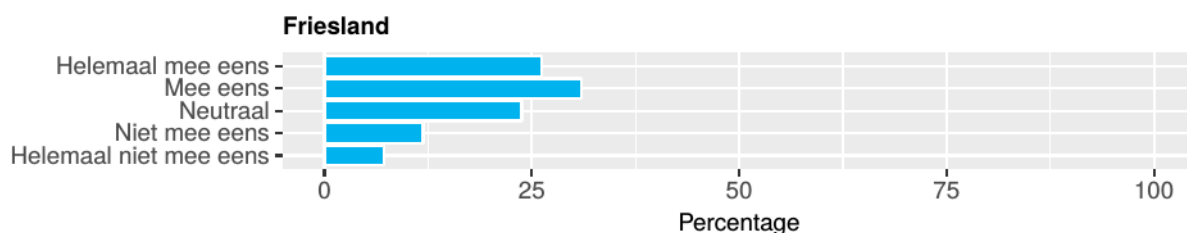
Figuur 171: Nederland - Ik kijk niet-Nederlandstalige films het liefst met Nederlandse ondertiteling. / Moedertaal is anders.

Figuur 172: Vlaanderen - Ik kijk niet-Nederlandstalige films het liefst met Nederlandse ondertiteling. / Moedertaal is anders.

Figuur 173: Brussel - Ik kijk niet-Nederlandstalige films het liefst met Nederlandse ondertiteling. / Moedertaal is anders.

Figuur 174: Friesland - Ik kijk niet-Nederlandstalige films het liefst met Nederlandse ondertiteling. / Moedertaal is anders.

“Meestal kijk ik naar [E]ngelstalige films zonder ondertiteling, maar af en toe ook naar bv een Arabische film met Franse ondertiteling.” (Brussel)

Verder werd er nog gevraagd welke talen de panelleden ook nog kiezen voor ondertiteling bij buitenlandse films en series. De meest voorkomende keuzes naast uitsluitend Nederlands, waren ‘ook Engels’ (voor Nederland: 29,2%, voor Vlaanderen: 23,7%, voor Brussel: 17,1%, voor Friesland: 26,6%), en ‘ook zonder ondertiteling’ (Nederland: 19%, Vlaanderen: 17,7%, Brussel: 29,7%, Friesland: 21,9%). In Brussel koos de meerderheid van de deelnemers voor films en series zonder ondertiteling, wat opnieuw een aanwijzing is voor de sterke meertaligheid bij de Brusselse deelnemers.

Ook over televisie werden door de onderzoekers extra gegevens verzameld. De **cijfers voor Nederland** kwamen van de Stichting KijkOnderzoek¹⁰⁴, die sinds 2002 ieder jaar een rapport uitbrengt over het kijkgedrag van Nederlanders. Uit het rapport van 2015¹⁰⁵ werd **de top 10 met meest bekeken programma’s** gehaald en er werd gekeken hoeveel van die programma’s er Nederlandstalig is. **Al deze programma’s blijken Nederlandstalig te zijn (dus 100%)**: hetzij gepresenteerd in het Nederlands, bijvoorbeeld *Boer zoekt vrouw*, hetzij voorzien van Nederlandstalige commentaar, bijvoorbeeld *Eurovision Songfestival halve finale*. In die top 10 staat dus geen enkele oorspronkelijke anderstalige (maar wel ondertitelde) serie of film.

De **Vlaamse cijfers** kwamen van het Centrum Informatie over de Media¹⁰⁶ dat sinds 1971 betrouwbare data verzamelt over de belangrijkste reclamedragers (pers, bioscoop, buitenreclameborden, internet, radio en televisie). Daaronder vallen ook de kijkcijfers voor televisie. De voertaal van de meest bekeken programma’s werd gescreend: enerzijds de ‘Top 100 meest bekeken programma’s aller tijden in Vlaanderen en Nederlandstalig Brussel, van 1997 tot en met 2015’ en anderzijds de ‘Top 100 meest bekeken programma’s uit 2015’. **Voor de Top 100 aller tijden bleek 100% van de programma’s Nederlandstalig te zijn, en voor de Top 100 uit 2015 was 96% Nederlandstalig. De Vlaamse en Nederlandse cijfers komen hier dus sterk overeen. Mensen kijken blijkbaar het liefst televisie in de eigen taal. Het is erg opvallend dat er geen enkel oorspronkelijk anderstalig (maar ondertiteld) programma voorkomt in de lijst van 100 populairste programma’s (aller tijden).**

¹⁰⁴ <https://kijkonderzoek.nl/>

¹⁰⁵ https://kijkonderzoek.nl/images/SKO_jaarrapport_2015.pdf

¹⁰⁶ <http://www.cim.be/nl>

We kunnen besluiten dat in het domein van media en cultuur het Nederlands de boventoon voert, hoewel er daarnaast veel ruimte is voor andere talen, het Engels voorop.

Traditionele nieuwsbronnen worden nog steeds het vaakst in het Nederlands geraadpleegd; bij het raadplegen van online nieuws zien we een sterke positie van het Engels. Op sociale media blijft het Nederlands de meest gebruikte taal, maar ook het Engels wordt er veelvuldig gebruikt, vooral op Facebook en Twitter. Door anderstaligen wordt er op sociale media ook aanzienlijk veel in andere, minder courante talen gecommuniceerd; voor Nederland is dat bijvoorbeeld de Berbertaal Tamazight, voor Vlaanderen vooral het Turks.

Binnen het domein van de cultuur neemt naast het Nederlands het Engels een voorname plaats in. In Nederland en Vlaanderen worden er hoofdzakelijk Nederlandstalige boeken verkocht .

Er is een uitgesproken voorkeur voor het Engels in de muziek. In Nederland en Vlaanderen worden vooral Engelstalige singles en albums verkocht, al bezet het Nederlands ook daar een zichtbare plaats. Binnen het domein van film en tv is het Nederlands sterk vertegenwoordigd: de meerderheid van de deelnemers (behalve in Brussel) kiest voor Nederlandstalige ondertiteling bij buitenlandse films en series, en (bijna) 100% van de meest bekeken tv-programma's is Nederlandstalig.